İnsanlık tarihine yön verenler

NELSON MANDELA

Apartheide karşı savaştığı için yirmi yedi yıl boyunca hapsedilen Güney Afrikalı lider

NELSON MANDELA

Benjamin Pogrund

DİZİDEKİ DİĞER KİTAPLAR

Abraham Lincoln, Anna Sproule
Albert Schweitzer, James Bentley
Bob Geldof, Charlotte Gray
Charlie Chaplin, Pam Brown
Dalai Lama, Christopher Gibb
Eleanor Roosevelt, David Winner
Florence Nightingale, Pam Brown
Lech Walesa, Mary Craig
Louis Pasteur, Beverley Birch
Mahatma Gandhi, Michael Nicholson
Maria Montessori, Michael Pollard
Marie Curie, Beverley Birch
Martin Luther King, Valerie Schloredt ve Pam Brown
Mihail Gorbaçov, Anna Sproule
Teresa Ana, Charlotte Gray

Resim Kaynakları:
Associated Press: 27, 51(alt), 58, 59; Mary Evans Resim Kütüphanesi: 9; Gamma Liaison: 12; Güney Afrika için Uluslararası Savunma ve Yardım Fonu: 4 (üst ve alt), 7, 10 (Ben Maclennan) 11, 15, 18, 20 (üst ve alt), 21 (Eli Weinberg), 24 (sol ve sağ), 25, 28 (Jurgen Schadelberg), 31, 33, 36, 38 (Eli Weinberg), 39, 40 (üst), 45, 46 (alt), 52 (Dave Hartman), 53, 57 (üst ve alt); Alf Kumalo: 48, 49; Magnum: 16 (Eve Arnold), 19 (üst ve alt Ian Berry), 34 ve 35 (Abbas), 54-5 (G. Mendel); Peter Magubane: 23, 40 (alt) 50-1, 51; TVS filmi Mandela'dan alman resimler Tony Nutley'e aittir: 43 (üst ve alt); Spectrum Colour Kütüphanesi: 46 (üst); Kapak: Frank Spooner.

1991 yılında İngiltere'de yayımlanmıştır.
16 Chalk Hill, Watford,
Herts WD1 4BN, İngiltere
Exley Publications.

Telif Hakkı © Exley Publications, 1991
Telif Hakkı © Benjamin Pogrund, 1991

CIP bilgileri kopyası, istek üzerine İngiliz Kütüphanesinden temin edilebilir.

ISBN 975-8030-06-X

Tüm hakları sakhdır. Bu yayının hiçbir bölümü, Yayımcı'nın yazılı izni olmaksızın, mekanik ya da elektronik yöntemlerle fotokopi çekme, banda kaydetme, bilgi depolama ve dönüştürme de dahil olmak üzere, hiçbir şekilde çoğaltılamaz, yeniden yayımlanamaz.

1996'da Türkiye'de yayımlanmıştır.
İlkkaynak Kültür ve Sanat Ürünleri
Özveren Sokak 32/1 Maltepe-ANKARA
Tel: 0.312. 231 73 74 Fax: 0.312. 231 73 79

Türkiye Editörü: Sezai Kaynak
Çeviri: Leyla Onat
Dizgi: İlkkaynak Ltd. Şti.
Dizi editörü: Helen Exley
Resim araştırması: Elizabeth Loving
Yazı işleri müdürü: Samantha Armstrong ve Margaret Montgomery

1996'da Singapur'da basılmıştır.

NELSON MANDELA

Apartheide karşı savaştığı için yirmi yedi yıl boyunca hapsedilen Güney Afrikalı lider.

Benjamin Pogrund

Güncellik sağlayan:
KAIZER M. NYATSUMBA

İLKKAYNAK
KÜLTÜR VE SANAT ÜRÜNLERİ

Yirmi yedi yıl hapisten sonra tahliye günü geldi. 11 Şubat 1990 günü, Nelson Mandela ve karısı Winnie, sevinç gösterileri yapan kalabalığı selamlıyorlar. Altmış ülkeden gelen seyirciler, onun konuşmasını dinlemek ve tahliyesini kutlamak amacıyla verilecek konseri izlemek için toplanmıştı. Bir milyardan fazla olduğu sanılan seyirciler de ekranları başında izliyorlardı.

Özgürlük

Öğleden sonra saat 4:17'de Nelson Mandela, hapishane kapısından dışarı çıktı. Sağ elini yumruk yaparak havada salladı. Sonunda özgürdü.

Taşmak üzere olan kalabalık, hapishane önünde Nelson Mandela'yı bekliyordu. Güney Afrika'nın Victor Verster Hapishanesi önünde bekleyen yüzlerce gazete muhabiri, onun 11 Şubat 1990 günü, hapisten çıkışını haber yapmak için sabırsızlanıyordu. Televizyon kameraları,bu sahneyi dünya yüzündeki milyarlarca insana aktarabilmek için çekim yapıyorlardı; radyolar, milyonlarca insana bu önemli olayı ayrıntılarıyla betimlemeye çalışıyorlardı; gazeteciler notlar alıyorlar, kameralar ertesi günün gazetesi için fotoğraflar çekiyorlardı.

O güne dek, hapisten çıkan hiç kimse, büyük kitlelerden böylesine ilgi görmemişti. Dünya yüzünde, hiçbir zaman, bu kadar çok insan, yüzünü tanımadıkları,sesini duymadıkları ama adını iyi bildikleri bir adamı, böylesine beklememişti. Bir çeyrek asırdır ilk fotoğrafı, o sabah gazetede çıkmıştı. Artık dünya onu görmek istiyordu.

Kameralar, uzun boylu, beyaz saçlı, yüzünde çizgiler olduğu halde, bedeni dinç ve dimdik olan bir adamı gösteriyordu. Yumuşak ve temkinli bir biçimde ilerlerken, yetmiş bir yılını da birlikte taşıyordu. Şık bir takım elbise giymişti ve yirmi yedi yıl hapis yatmış bir adama hiç benzemiyordu.

Bu güçlü görünüm, iki saat sonra, Afrika kıtasının en ucundaki kent olan Cape Town'daki Belediye Saray'ından, dünyaya konuşurken doğrulandı. Sesi metindi: "Hepinizi, barış, demokrasi ve özgürlük adına selamlıyorum," diyordu.

Nelson Mandela'nm, politik inançları nedeniyle yıllarca hapis yatması, ona gösterilen ilginin nedeniydi. Hapiste olduğu yıllarda, özgürlüğü birkaç kez

"Yaşadığım sürece, hayatımı, Afrikalıların mücadelesine adadım. Beyaz egemenliğine karşı savaştım. Siyah egemenliğine karşı da savaştım. İnsanların, eşit fırsatları paylaşarak uyum içinde yaşayacakları demokrat ve özgür toplum hayalini kurdum hep. Bu, gerçekleşmesini istediğim bir idealdir. Ve Tanrı, öyle uygun görürse, uğrunda ölmeye hazır olduğum bir amaçtır."

Nelson Mandela, Rivonia Mahkemesi'ndeki sözleri. Ekim 1963

"Nelson Mandela'nın simgeleştirdiği şeyleri anlatmak mümkün değil. Ben Güney Afrika'da bir rahipken, birlikte kampanyalar yaptığımız günleri hâlâ çok canlı olarak anımsıyorum. Onun sahip olduğu yetenekler - akıl, büyük bir cesaret ve halkını apartheidden kurtarma kararlılığı - beni çok etkilemişti."

Archbishop Trevor Huddleston CR, Apartheid Karşıtı Hareketin Başkanı

önerilmişti ona, ama her defasında reddetmişti, çünkü amacına - Güney Afrika insanlarını özgürlüğe kavuşturma ve ırk ayrımcılığını (apartheid) yıkma çabasına, sadık kalmak istiyordu.

Apartheid

Apartheid, yani insanların deri renklerine göre ayrımcılığa uğraması, bu yüzyılın en büyük suçlarından biridir. Güney Afrika Cumhuriyeti bu ayrımcılığı, hiçbir ülkede görülmemiş ölçüde uyguladı ve bu sözcüğü icat ederek dünyanın ilgisini ülke üzerine çekti.

Apartheid sözcüğü - Afrika dilinde, ayrılma anlamına geliyor ve apartheyt diye okunuyor - ilk kez 1948 yılında dünyada duyuldu. Afrikanerleri temsil eden Ulusal Parti, Güney Afrika'yı idare etmek üzere seçilmişti ve ırkçı ayrımcılık söz konusu olmaya başlamıştı. Beyazların seçme hakkı vardı, oysa koyu renk derili insanlar, nüfusun çoğunluğunu oluşturdukları halde, seçme hakkına sahip değillerdi.

Aslında apartheid, Güney Afrika'da 1948'den çok önce başlamıştı. Hollanda'nın güçlü bir ticaret ülkesi olduğu on yedinci yüzyıl zamanına kadar gidiyordu. Hollanda Doğu Hint Adaları Şirketi, Hint Okyanusu'nda büyük bir ticaret imparatorluğu kurmuştu. Gemilerle yapılan yolculuklar uzun, zahmetli ve tehlikeliydi ve Hollandalılar, yarı yolda dinlenme yeri olarak Ümit Burnu'nda bir mola yeri oluşturdu. Orası, şu an Cape Town'm olduğu yerdir.

6 Nisan 1652'de, Jan van Rieebeck ve doksan adamı, Hollanda'dan gelirken, oraya indiler. Yapmaları gereken şey,orayı şirket gemilerinin gereksinimlerini karşılayacak bir bölge haline getirmekti. "Sebze, et, su ve gemideki hastaları iyileştirebilecek gerekli malzeme" alacaklardı.

Sürekli yerleşim

Bu dinlenme yeri bir süre sonra, sürekli yerleşim yeri haline geldi. Hollanda'dan insanlar ve Fransa'daki dini kıyımdan kaçan Fransız Protestanları o topraklara yerleştiler.Çiftçilik yayıldıkça, yerli halk olan

Ulusal Afrikaner hükümeti, 1948'deki tek seçimde gücü ele geçirdi. Fotoğrafta görünen adamlar, ilk kabinede bulunan ve apartheid, yani ırkçı ayrımcılığı uygulamaya başlayan kişilerdir. Irkçılık, o güne dek Afrika'da zaten vardı ama Ulusul hükümet, siyahlarla beyazların yaşadığı yerlerde, onları ayırmak için özellikle uğraştı. Kalan birkaç "müşterek" okul, park, iş yeri, kilise, sinema, hatta izci kuruluşları bile ayrılmaya zorlandı.

Khoikhoilerle sorunlar başladı. Khoikhoi halkı, açık sarı deriliydi, büyük ve küçükbaş hayvancılık ile uğraşan insanlardı. Önceleri beyazlarla ilişkileri hiç de kötü değildi ama hayvanların meraları beyazlar tarafından alınmaya başlayınca araları bozuldu.

Bu haksız bir rekabetti, çünkü yerleşenlerin silahları vardı ama Koikhoilerin yalnızca okları ve yayları bulunuyordu. Hollandalılar, ava çıkar gibi, her defasında Koikhoilerin yüzlercesini öldürdüler.

Aynı kader, San ya da Bushmen denen bir başka sarı derili halk için de geçerliydi.

Avrupalılarm yerleşiminden birkaç yıl sonra, gelecekteki Güney Afrika'nın modeli belirlenmişti. Beyazlar patron, siyahlar ise onların hizmetkarı olmuştu. Bu iki ırk arasındaki ilişkilerden doğacak yeni nesil, büyük bir karma ırk oluşturacağı için, gelecekte daha başka sorunlar çıkacaktı.

1795'te Britanyalılar, Cape'i istila ettiler ve kendi insanlarını yerleştirdiler. Böylece, Hollandaca konuşan halkın yanı sıra, İngilizce konuşun bir topluluk daha oluştu.

Otoriteye karşı tepkiler

Hollandalılar, otoriteye karşı zaten tepkiliydiler. İstediklerini yapmakta özgür olmak istiyorlardı. İngilizlerin Cape Town'a gelmesinden hiç hoşlanmamışlardı, çünkü onlar ülkeyi yönetmeye başlamışlardı. Hele 1834'te İngilizler, köleliği kaldırınca, canları iyice sıkıldı. Hollandalıların çoğu, Büyük Göç'ü başlattı ve uzak bölgelere giderek oralara yerleşmeye karar verdiler. Gruplar halinde, kağnılarıyla dağları ve bozkırları aşmak üzere yola çıktılar.

Gittikleri bölgede çiftçilik yapmaya devam ettiler ve Boerler olarak tanındılar. Otoriteden uzaklaşma sonucunda, yalnız ve zor koşullarda yaşadılar. Kendi içlerine dönük olan bu insanlar, dünyaya güven duymuyorlardı. Çocuklar, yalnızca İncil'i okuyacak kadar okuma öğrenirdi. Zaten çevrelerinde okuyacak başka şey de yoktu. Dinleri, yüzyıl önce, Avrupa'da ortaya çıkmış olan katı disiplinli Kalvenizm mezhebiydi. Köleleri yoktu; ama siyah hizmetkarları düşük ücretlerle, zor koşullar içinde çalıştırır ve onları efendilerinin merhametine muhtaç duruma getirirlerdi.

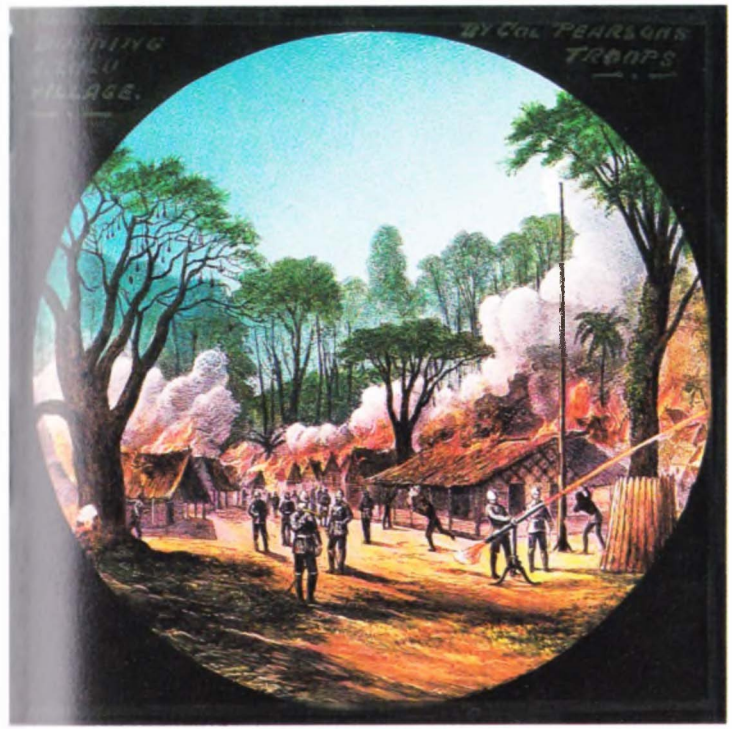
Bu arada, Boerler için, yeni ucuz bir iş gücü daha ortaya çıktı - Bantular. Bunlar iç bölgelerde yaşayan esmer derili insanlardı. On dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında, Güney Afrika'da, siyah kabileler arasında, toprak ve üstünlük savaşları sürüp gidiyordu.

Beyazların - 1702'den beri- rastladıkları ilk siyahlar, ülkenin doğusunda oturan Xhosalardı. İç kısımlarda başka uluslar - Sotho, Pedi ve Swazi adlı insanlar yaşarlardı.

En büyük savaşçılar

En büyük savaşçılar, doğu sahilinde, şimdi Natal denen bölgede yaşayan Zululardan çıkardı. On dokuzuncu yüzyılda Kral olan Shanka, adamlarını yalınayak diken tarlaları üzerinde koşturarak eğitirdi. Kendisine karşı çıkanları derhal öldürten hain bir kraldı.

Hollandalılarla İngilizler, bu kabile savaşlarının ortasında kaldılar ve onları daha beter birbirlerine

Zulu savaşçılarının büyük becerileri bile, Britanya ordusunun silahlarına karşı duramazdı. 1879 yılındaki Ulundi Savaşı'nda, Zulu savaşçıları yenildiler. Bu yalnızca askeri bir kayıp değildi: Albay Pearson yönetimindeki tümenler, Zulu köylerine giderek, bu resimde gösterildiği gibi kamış damlarını ateşe verip köyleri yok etmeye çalıştılar.

düşürdüler. Bir süre sonra da, sahip oldukları barut sayesinde, siyahların tepesine yerleşmeyi başardılar.

1879'daki, son büyük savaşta - İngilizlerin Zulu güçlerini tümüyle yıktıkları savaş sonrasında, bu insanlar ülkenin içlerine doğru sürüldü, hayvanları ya öldürüldü ya da ellerinden alındı. Zulular yaşayabilmek için, beyazların çiftliklerinde çalışmak ya da misyonerlerden yardım istemek zorunda kaldılar.

Bu noktaya kadar, Afrika'da tarım yapan topluluklar vardı. Ama, ülkede yapılan iki keşif sonucu, endüstri ön plana geçti.

Birincisi, 1866'da bir çiftçi, çocukların oynadığı iri taşın pırlanta olduğunu anladı. Dünyanın her yerinden maden arayıcıları Afrika'ya koştu.

Beyazların çiftliklerinin olduğu topraklarda, yeri kazdıkça pırlanta çıkıyordu. Bu arada siyahlar, beyazlar için çalışıyor, tüm ağır işleri onlar yapıyordu. Beyaz madenciler, pırlanta çıkarmak üzere toprağı kazmak için, yalnızca beyazlara izin belgesi verilmesini planladılar.

Altın Kenti

Yirmi yıl sonra, 1886'da daha da değerli bir maden ortaya çıktı; şimdiye dek duyulmamış ve görülmemiş büyüklükte bir altın ocağı keşfedildi. Servet avcılarının istilasıyla bir anda bitiveren kente Johannesburg dendi. Zulular içinse, orası "eGoli", yani Altın Kenti'ydi.

Altını çıkarabilmek için işçiler, gitgide derine, daha derine giderek kuyular, tüneller açtılar. Avrupa'dan gelen beyaz madenciler, daha iyi ve yüksek ücretli işleri kendilerine saklamayı ihmal etmiyorlardı. Siyahlar az kazandıkları halde, kırsal kesimdeki yoksulluk yüzünden, madenler onları mıknatıs gibi çekiyordu.

Ne var ki, madenlere daha fazla işçi gerekiyordu. Ülkenin iç kısımlarında yaşayan siyahları, evlerini terk ederek madenlerde çalışmaya gelmeleri için zorladılar. Bunu önce, "Baş vergisi" denen ve siyah adamın, her yıl ödemek zorunda olduğu, ödemezse hapse gireceği bir vergi icat ederek yaptılar. Birçok siyah adam için daha fazla kazanmanın yolu, yeni işler bulmaktı.

Yavaş yavaş kurallar nedeniyle siyah adamlar eşlerini ve çocuklarını köylerinde bırakarak kente tek başına gelmek zorunda kaldılar. Erkekler, onlara gereksinim duyulduğu sürece madende çalışacaklar ve ancak ondan sonra evlerine dönebileceklerdi.

Denetim sistemleri

Memurlardan, polisten, yargı makamları ve hapishane görevlilerinden oluşan bir bürokrasi, siyahların yaşamını düzenlemeye başladı.

Yerleşimde ayrımcılık zaten uygulanıyordu: Beyaz aileler kentlerde yaşıyorlardı; onların yaşadığı çevrenin dışında da siyahların bölgesi vardı. Bu bölge, kalabalık, yoksul, temiz su ve kanalizasyon sistemi olmadığı için hastalıkların kol gezdiği bir yerdi.

Pırlanta bölgesi, Britanya'nın sömürgesi olmuştu. Ama en zengin altın damarı, Boerlerin, siyahları egemenlik altına aldıktan sonra kurdukları altı

Üstte: Pırlantaların keşfi, ancak düşlerde hayal edilebilecek zenginlikleri getirdi. Binlerce madenci, yeni açılan maden ocaklarına aktı ve hemen bir çalışma planı kuruldu: Beyazlar beceri gerektiren işleri, siyahlar ise çok daha az paraya kazma kürek işlerini yapıyorlardı. Karşıda: Siyah işçiler, çok zor koşullarda çalışıyorlardı. Beton üzerinde uyuyorlar, ısınmak için küçücük bir sobanın çevresinde toplanıyorlardı. Apartheid yasaları, bu işçilerin eşlerini ve çocuklarını kente getirmelerini engelliyordu. Milyonlarca siyah aile, bu nedenle bölünmüştü.

cumhuriyetten biri olan, Güney Afrika Cumhuriyeti'nin ortasındaydı. Boerler, şans aramak için gelen beyaz insan akını karşısında şaşkına dönmüşlerdi. Yabancı olmaları bir yana, bu insanlar vergi ödedikleri için, hükümette söz hakkı istiyorlardı.

Boer Savaşı

Mahatma Gandhi'nin Güney Afrika'da yaşadığı yirmi bir yıl boyunca, haksız yasalara karşı oluşturduğu şiddet içermeyen direnme yöntemi gelişti ve benimsendi. 1912'de kurulan ANC, önce Gandhi'nin yöntemini benimsemişti ama ülkedeki polis taktikleri o kadar baskıcıydı ki, bu yöntem sürdürülemedi.

Gerilim artıyordu ve Britanya araya girdi. 1899 yılında Anglo-Boer savaşı patladı. Birkaç ay içinde, Johannesburg ve başkent Pretoria, İngilizlerin eline geçti. Savaş bitmiş gibi görünüyordu. Ama Boerlerin çoğu direnmeyi sürdürdü. İnatla, İngiliz hatlarının gerisinde at üzerinde savaşarak komando taktikleri uygulayarak dövüştüler.

Britanya, 250.000 asker göndererek Boer çiftliklerini yakmaya, kadınları, çocukları ve yaşlı adamları toplama kamplarına göndermeye başladı. Sonuçta, 1902 yılında barış antlaşması imzalandı.

Savaş, geleceği etkileyecek yaralar bıraktı. Boerler, yenilgiden ve acılardan dolayı kinlenmişlerdi. İngilizlerden ve yabancı etkilerinden, öncekinden de fazla nefret ediyorlardı. İngiliz yetkilileri, türeyen ve yöresel bir dil olan Afrikaan dilini engellemeye çalıştılar. Okullarda Hollandaca konuşan çocuklar, köşede cezaya durduruluyordu. Ama Boer Afrikanerleri, ayakta kalmakta kararlıydılar.

Sonunda Britanya araya girdi ve bu iki beyaz grup - Boerler ve İngilizce konuşanlar- arasında barışı sağlamaya çalıştı ve 31 Mayıs 1910'da Güney Afrika Birliği kuruldu.

Siyah insanlar, beyazlardan çok daha fazlaydı ama Britanya, onların ikinci derece vatandaş olarak kabul edileceklerini ileri sürdü. Oy verme hakkından yoksun siyahlar, kendi ülkelerinde yabancı durumuna düşürüldüler.

"Renkliler" diye çağırılan, karışık-ırk insanları kenara itildiler.

Nüfusun büyük bir bölümünü oluşturan bir başka grup daha vardı: On dokuzuncu yüzyılda, Natal'daki şeker kamışı tarlalarında çalışmak üzere Hindistan'dan getirtilmiş Asyalılar. Onlar ve Hindistan'dan gelen başka göçmenler de ayrımcılığın kurbanı oldular. Oy hakları verilmiyordu ve ülkenin değişik bölgelerine yolculuk yapmaları yasaklanıyordu.

ANC'nin doğumu - 1912

Birlikten iki yıl sonra, kendilerine hâlâ ikinci sınıf vatandaş muamelesi yapılmasına isyan eden siyahlar, Güney Afrika Ulusal Kongre'sini kurdular ve daha sonraları bu kuruluşa ANC(Afrika Ulusal Kongresi) dediler.

ANC, hükümete başvurarak, siyah insanlara, ülkedeki doğal haklarının verilmesini istedi, ama hükümet tarafından önemsenmedi.

Britanya'ya delegeler yollayarak, beyaz hükümetin yaptıklarından korunmalarını talep etti, ama reddedildi. Tersine, Güney Afrika hükümeti, siyahların haklarını gitgide azaltacak yeni yasaları yürürlüğe koymaktaydı.

Bu yasaların en kötüsü ve ayrımcılığı en fazla körükleyeni, madenlerdeki "iş rezervasyonu" yasasıydı. Bu yasa, siyahların uzmanlık gerektiren işleri yapamadıklarını, patlayıcı koymak gibi yaşamsal işleri de beceremeyeceklerini iddia ediyordu. Bu tür işler yalnızca beyazlara ayrılmıştı. Değişik işlerin değişik gruplara göre ayrılması, ileride birçok tatsızlığa neden olacak bir davranıştı.

En önemli yasa ise, 1913'teki Ulusal Toprak Yasası'yla alınan karardı. Buna göre, toprakların yüzde doksanından fazlası beyazlara ayrılmıştı, geriye kalan yüzde onunun ise, halen üzerinde çalışan beş buçuk milyon siyaha bölünmesi gerekiyordu. Sayısız siyah insan ise, topraklarından sürülmüş, acılar ve umutsuzluklar içinde yaşıyordu.

Güney Afrikalı siyahlar, kendi yurtlarında, yersiz yurtsuz kalmışlardı. Sonraları, siyahların kentlerde yer satın almaları da engellendi.

Daha fazla ayrımcılık yasası

Yerel idareler de, siyahların oturma yerleriyle ilgili yasalar koyuyordu. Bunlara "mevki" yasası deniyordu. Kentlere gelmeye kalkan siyahlar, çeşitli yöntemlerle engelleniyordu. Tümüyle beyazlardan oluşan yerel idare konseyleri, "fazla" gördükleri siyahları, yani işlerine gereksinim duymadıkları siyahları, kentten atabiliyorlardı.

Denetimler yapılıyordu ve her siyah adamın bir "pasosu" olması gerekiyordu. Bu kağıtta, kentte kalıp kalmama hakkı belirleniyordu. Ayrıca, vergi ödediklerine ilişkin makbuzları, yanlarında taşımaları gerekti.

Herhangi bir polis, herhangi bir siyahı durdurup paso sorabilirdi. Adamın üzerinde paso yoksa ya da gerekli olan bilgiler pasoda yazılı değilse, hemen tutuklanır ve hapse atılırdı. O yıllarda, on milyondan fazla insan paso yasası nedeniyle hapse atılmıştı.

Bu yasalar hükümete, siyah bölgelerinde, istedikleri gibi davranma olanağını sağlıyordu. Hükümet, bir siyah adama hatta tüm ulusa, oralardan çekip gitmelerini söyleyebilirdi. Ya da, bir insana ve bir gruba, belli yerin dışına çıkamayacaklarını bildirebilirdi.

Afrika Ulusal Kongresi (ANC), 1912 yılında siyahların haklarını aramak için kurulmuştu. İki yıl sonra, Britanya'ya delege göndererek, beyaz hükümetin baskılarından kurtulmak için yardım dilediler. Güney Afrika'nın Afrikalı ulusları, hemen hemen elli yıl boyunca, ANC'nin liderliğinde, şiddet içermeyen yöntemlerle haklarını aramaya çalıştılar. 1961 yılında, ilk şiddet hareketi baş gösterdi.

Böylece, son 250 yıldır planı dikkatle biçimlenen beyaz-siyah ilişkilerinde, siyah adamın üzerine yüklenen baskı giderek daha sert hale geliyordu.

Nelson Mandela doğuyor

Nelson Rolihlahla Mandela, 18 Temmuz 1918 yılında, böyle bir ortamda doğdu. "Kendine sorun getiren" anlamına gelen Xhosa adından başka geleneklere göre, bir de Avrupalı adı takılmıştı ona.

Babası Henry Mphakanyiswa Gadla, dört karısı ve atı için yeterli kazanç sağlayabilen bir reisti. On iki çocuğu vardı. Nelson, üçüncü karısı, Nosokeni Fanny'nin oğluydu. Aynı anneden üç kızkardeşi vardı.

Mandela, Güney Afrika'nın, Transkei bölgesinde, Qunu adlı küçük bir köyde doğdu. Burası, rondavel

denen arıkovanı biçiminde, kamış damlı kulübelerin bulunduğu bir köydü. Annesinin üç kulübesi vardı ve Mandela orada üç kızkardeşi ve annesiyle yaşardı. Kulübelerden biri uyumak için, ikincisi yemek pişirmek için, üçüncüsü ise tahıl ve öteki yiyecekleri depolamak için kullanılırdı. Herkes yerde hasırlar üzerinde, yastıksız uyurdu. Evli bir kadın olan annesinin kendi tarlası ve dikenli dallarla yapılmış hayvan ağılı vardı.

Sessiz, sakin bir bölgeydi. Qunu özellikle, şehirler arası yolların pek düzgün olmadığı o günlerde, her yerden uzaktaydı.

Nelson yürüyebilecek kadar büyür büyümez, ailenin değerli sığır ve keçilerine bakma görevi ona verildi. Akrabaları, onun hayvanları çok sevdiğini ve sürüyü güderken her hayvana adıyla, bir dosta seslenir gibi seslendiğini anımsıyorlar.

Annesinin okuma yazması yoktu ama Nelson, okumak zorundaydı ve bölgenin ilkokuluna başladı.

Nelson Mandela'nın doğmuş olduğu Transkei bölgesinin uzanıp giden tepeleri. Kamış damlı kulübeler, manzarayı süslüyor. Topraklar çok güzel; ama pek çok bölgede nüfus fazla yoğun. Hayvanlar ve erozyon yüzünden, bazı bölgeler büyük zarar görmüş.

Kendi Xhosa adının anlamına hiç uymayan, uslu, çalışkan bir çocuktu. Okulun yalnızca birkaç sınıfı vardı ve Nelson henüz on yaşındayken babası öldüğü için, daha fazla okuyacak parayı bulamayacaktı. O zaman, babasının yeğeni Jongintaba, reis oldu.

Xhosa topluluğunda bu normaldi. Jongintaba, Madiba kabilesinin başıydı artık. Geleneklere göre, aynı atalardan geldiğine inanan tüm kabile halkı, bir aile gibi davranırdı. Mandela ya da bir başkası, aynı köyde ya da millerce ötedeki bir başka köyde de olsa, herhangi bir Madiba üyesinin evine giderdi. Orada, kendi evindeymiş gibi rahatlıkla yiyecek ve yatacak yer bulacağını bilirdi.

Aynı nedenlerle, Jongintaba da, kabilenin çocuklarından sorumlu olduğunu düşündü. Nelson'ı kendi çocuğu gibi görüyordu.

"Güney Afrika'daki insanların çoğu, 1921 yılında polis ve askerlerin, Queenstown bölgesindeki Bulhoek'da, sırf üzerinde oturdukları toprakları terk etmek istemedikleri için, silahsız insanlarımızın üzerine tüfeklerle ve makinalılarla ateş açtıklarını ve 163 Afrikalıyı öldürdüklerini, 129'unu yaraladıklarını ve 95'ini de tutukladıklarını iyi bilir."

Nelson Mandela, Şubat 1962'de, Habeşistan'daki konuşması sırasında.

Büyük yer

Böylece Nelson, Mqekezweni'deki en büyük yerli köyü olan Büyük Yer'e gitti ve orada kuzeni Justice ile aynı rondaveli paylaşmaya başladı. Okul küçük, kaba bir binaydı ve iki sınıf aynı odada, aynı zamanda ders görüyordu. Nelson orada, İngilizce, Xhosa dili, coğrafya ve tarih okudu. Defterleri olmadığı için, yazboz tahtası üzerine yazardı. Derslerini kitaplardan değil öğretmenlerinden dinleyerek öğrenirdi.

Her gün okuldan sonra, o ve Justice kırlara çıkarak sığırlara bakarlar, sonra akşam vakti, sütlerinin sağılması için sığırları köye getirirlerdi.

Geceleri, Qunu'da yaptığı gibi ateşin çevresinde oturur, kabile büyüklerinin, "beyaz adamın gelişinden önceki o güzel günlerle ilgili" konuşmalarını dinlerdi.

Kendi kralları ve hükümetlerinin varolduğu, insanlarının ülkede özgürce yolculuk yapabildikleri zamanlardan konuşurlardı. Atalarının, topraklarını korumak için yapmış olduğu savaşlardan ve insanların kahramanlıklarından söz ederlerdi.

Bu yıllar, Nelson Mandela'nın karakterini ve davranışlarını belirleyen yıllar oldu. İnsanlarının geçmişini öğrenmek, yüreğinde onlara yardım etmek için bir kararlılığın doğmasına yol açtı.

"Tatu Joyi'yi dinlerken Britanya'nın bize neler yaptığını duyarak öfkelendik ve atalarımızın buna izin vermiş olmaları bizi utandırdı. Yine de Nelson'ın öfkesinin herkesinkinden büyük olduğunu hissettim. İşte bunun için yaşamını hapislerde geçirdi. Onu mahkum ettikleri zaman, mahkemede de bunları anlatmıştı. Orada değildim ama her sözünü gazetelerden satır satır okudum ve tümü doğruydu."

Nelson'un Mqekezweni'deki dönemini anımsayan Ntombizodwa

Karşıda: Altın, Güney Afrika zenginliğinin kaynağıydı. Çoğunlukla, binlerce metre aşağılardaki toprakta bulunan küçük altın parçacıkları, kayalardan ayrılarak kazılır ve yukarı çıkartılırdı. Sonra altın eritilir ve tuğla biçiminde şekillendirilirdi. Bu altınların sahibi olan siyah işçi, bundan çok az kâr elde edebiliyordu. Çünkü apartheid, onun birçok işi yapmasını engelliyordu... Ama altının getirdiği para, ülkedeki beyazların yıllar boyunca, karşıdaki resimde görüldüğü gibi rahat yaşamalarını sağlamıştı.

Altta: Genç Nelson Mandela. On dokuz yaşındayken, uzun boylu ve yakışıklı bir delikanlıydı.

Kutlama Şöleni

Nelson, ilkokulu bitirince, kabilesi bunu geleneksel bir tutumla kutladı: Şölen için bir koyun kurban ettiler.

Jongintaba, Nelson'ın eğitiminden kendisini hâlâ sorumlu gördüğü için, onu Clarkebury'e, sonra da siyahlar için en iyi okul olan Healdtown'a gönderdi.

Beyaz yetkililer, beyazlar ve siyahlar için, ayrıca "renkliler" dedikleri Asyalılar için, ayrı ayrı okullar olmasına dikkat ediyorlardı. Hükümet, beyaz çocukların okullarına, siyah çocukların okullarına harcadığının on mislini harcıyor ve bu durum okullarda açıkça görülüyordu. Beyaz çocukların okullarına bol para harcayarak eğitimi zorunlu hale getirmişlerdi. Ama siyahlar için aynı şey söz konusu değildi, çünkü onların çoğu okula zaten gitmiyordu; gidenlerse küçük yaşlarda terk ediyorlardı. Nelson Mandela gibi, liseye değin okuyabilen çocuklar çok azdı.

Healdtown'da, Nelson yatılı okuyordu ve yatakhanede, karyolalarını ve eşyalarını koyabilecekleri küçük dolaplardan başka bir şey yoktu.

Nelson, verilen yatak yüzünün içini saman doldurarak kendisine bir yatak yapmıştı.

Her sabah saat 6'da kalkma zili çalardı. Soğuk suyla hemen yıkanır, bir parça ekmek ve bir bardak şekerli sıcak suyla kahvaltısını yapardı. Öğlenleri daha iyi yerlerdi. Mısır çorbasıyla fasulye: Kimi zaman çorbada biraz et bulunurdu. Akşam yemeği, sabah kahvaltısının aynısıydı. Cumartesi günleri, eğer parası olursa, yakın köye kadar yedi mil yürür ve kızarmış balıkla patates alırdı.

Healdtown'da din, Nelson'ın yaşamının önemli bir parçasıydı. Nelson o güne kadar düzenli olarak kiliseye gitmişti ve Healdtown'da da her gece duaya kalıyordu. Pazar günleri yine kiliseye gider ayrıca yazı derslerine katılırdı.

1938 yılında Nelson okulunu başarıyla bitirdi. O kadar iyi okumuştu ki, Jongintaba onun, Healdtown'dan çok uzakta olmayan, Fort Hare'deki Afrika Ulusal Üniversitesi'nde eğitim görmesine karar verdi. Okuldaki üç yüz öğrencinin çoğu siyahtı, kalanlar ise "renkli" Asyalılardı.

Tüm öğrenciler gibi Mandela da, az sonra üniversitede derslerden başka şeylerin olduğunu keşfetti. Uzun boyluydu ve üzerindeki üç parçalı takım elbiseyle çok yakışıklı görünüyordu. Kadınlar arasında gözde biriydi. Dans partilerine katılıyor, vals ve fokstrot öğrenmek için epey zaman harcıyordu.

Üniversiteden atılma

Fort Hare'deki yaşam koşulları, Healdtown'a nazaran çok daha iyiydi. Ama öğrenciler sık sık, yemeklerin kötü kalitesinden yakınıyorlardı, yine de bu konuda bir şey yapılmıyordu. Mandela, ilk protesto gösterisini orada yaptı: Bir greve katıldı. Üniversite yetkilileri, onu okuldan attılar.

Jongintaba, Mandela'nın okuluna dönebilmesi için, gidip yetkililerden özür dilemesini istedi. Nelson, bunu reddetti.

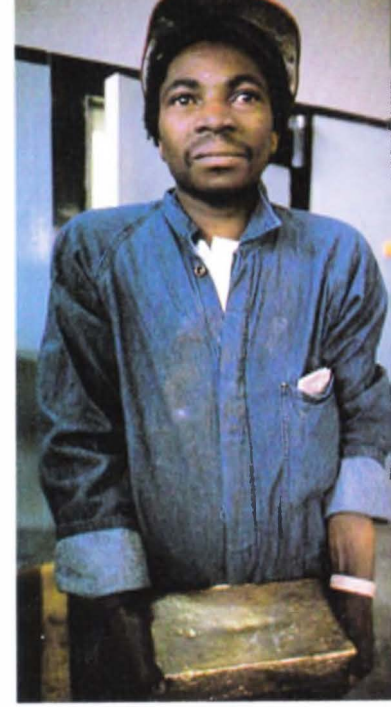
Justice ile birlikte, efsane kent Johannesburg'a kaçmayı akıllarına koydular. Orası, kuzeyde köyden yüzlerce mil uzaktaydı ve ulaşabilmek için çok para gerekliydi. Bunun üzerine iki genç, Jongintaba'nın iki ineğini, yöredeki bir tüccara sattılar. Jongintaba, korkunç öfkelenmişti. Onları, Johannesburg'da çalıştıkları madene kadar izledi. Mandela, madende polislik yapıyordu. Gençlere eve dönmelerini emretti. İki genç adam madenden çıkartıldı.

Justice dönmek zorunda kaldı ama Mandela, Johhannesburg'da hukuk eğitimi yapmak istediğini söyleyerek, Jongintaba'yı kandırdı.

Johannesburg

Johannesburg, köy ve Fort Hare'deki küçük kent yaşamına alışkın olan bir genç için coşku verici şaşırtıcı bir kentti. Henüz elli yıl önce kurulmuş olmasına karşın, kalabalık ve canlı olan bu kent, Güney Afrika'nın bir numaralı kentiydi.

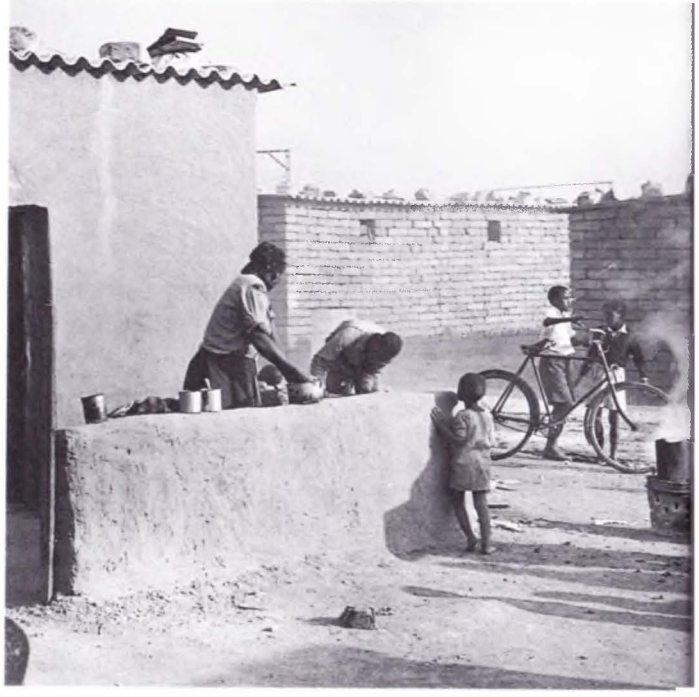
Kentin kuzeyinde, varlıklı beyazlara ait büyük çiçekler ve ağaçlarla dolu kocaman bahçelerin içinde güzel evler vardı. Bütün beyazlar böyle yaşamıyordu;

Mandela, Johannesburg'a geldiğinde, kentin varoşlarında oturuyordu. Orada ne elektrik ne de su vardı ve çevresi yoksulluk, kalabalık aileler ve acılarla doluydu. İşte o günlerde, insanların haklarını aramak için çabalaması gerektiğine inandı. Haklarını elde etmek istiyorlarsa; ANC ve yeni üyesi Nelson Mandela için, oy vermeleri gerekiyordu, çünkü bir oy, bir insan demekti.

ama en alçakgönüllü ev bile, siyahlarınkinden kat kat üstündü.

Bu varoşlar çok kalabalıktı, pislik doluydu ve suç yatağıydı. Yine de siyahlar için, hâlâ toprak sahibi olabildikleri Sophiatown ve Alexandra, en iyi yerlerden ikisiydi.

Nelson Mandela, 1941'de Johannesburg'a geldiğinde, II. Dünya Savaşı iki yıl önce başlamıştı ve Güney Afrika, Nazi Almanyası'na karşı İngiltere'yle birlikte olmuştu.

Savaş, endüstriyi harekete geçirdi. Birden ülkede, askerler için gerekli olan çizmeden, sigaradan tutun da zırhlı araçlara kadar üretim yapabilecek fabrikalara gereksinim duyuldu. Daha fazla siyah köylü, işçi olmak için kentlere aktı. Zaten kalabalık olan siyah yerleşim bölgelerinde nüfus iyice kabardı.

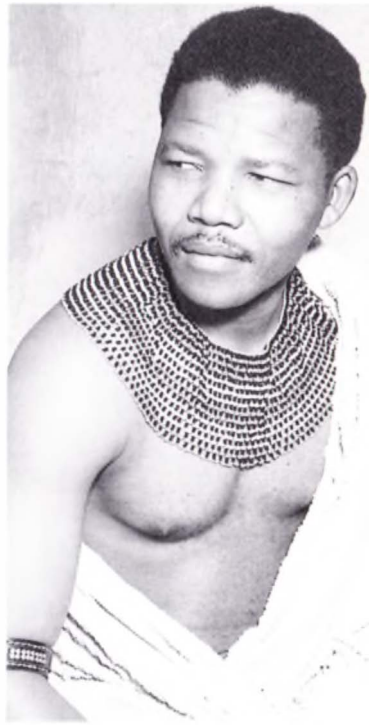
Yine de siyah adamlar gelecek için umutluydu. Bir umut dönemi yaşanıyordu. Nazizme karşı savaş sırasında, bol bol demokrasi sözleri dolaşıyordu. Hükümet, silah taşıma hakkına sahip olmadıkları halde, siyahları askere almaya çalışıyordu. Savaş sonrasında, yeni bir anlaşma umudu olabileceğini ima ederek.

Bu arada ANC, son otuz yıldır, düzensiz bir gelişme izliyordu. 1940'ta, yeni bir başkan seçilmişti. Dr. A.B Xuma, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Macaristan'da okumuş bir tıp doktoruydu. Yeni başkan ANC'ye yeni bir yaşam verdi ve onu çağdaş bir politik hareket haline getirdi.

Evlilik

Mandela, Johannesburg'daki özgürlük ve enerjiden çok keyif alıyordu. Alexandra'da oturuyor ve elindeki az parayla idare etmeye çalışıyordu. Derslerini başarıyla bitirdi ve üniversiteden mezun oldu. Daha sonra, Lazer Sidelsky adlı bir beyaz avukatın yanında staj yapmaya başladı. Avukat, genç Mandela'nın gelişimiyle yakından ilgilendi ve ona bir ağabey oldu.

Nelson Mandela, daha sonraları kendisiyle birlikte, Güney Afrika'nın liderlerinden biri olacak Walter Sisulu ile o günlerde tanıştı. Sisulu ile Mandela ömür

Nelson Mandela, takım elbise ve yelek giyen şık biri olarak tanınırdı. Ama 1960'larda, sömürge yönetiminden kurtulan Afrika devletleri arasında, yerel giysileri giymek moda olmuştu. Bu resimde, Mandela, mahkeme sırasında giydiği ulusal giysisiyle görünüyor.

"Çocukluğunda, saygı, övgü ve koruma altında yaşayan bu genç, kentteki kaynar kazanın içine atılmış gibiydi."

Mary Benson'ın, Mandela'nın Johannesburg'a gelmesiyle ilgili sözleri.

"Kalabalık ve mutlu bir aile içinde yaşıyorduk. Nelson, çok sistemli ve iyi alışkanlıklar sahibi bir adamdı. Sabahın köründe uyanır, birkaç mil koşar, hafif bir kahvaltı eder ve işine giderdi. Aile için alışveriş yapmaktan hoşlanırdı ve ben bundan çok memnundum. Akşamları, çocukları yıkamayı severdi, bazı zamanlarda biz kadınlardan yemek işini bile devraldığı olmuştur."

Evelyn Mandela
Nelson'ın ilk eşi

boyu sürecek bir dostluğun başlangıcıydı.

Sisulu'nun Nelson üzerinde büyük etkisi olmuştur. Mandela, Sisulu'nun Orlando'daki evinde yaşamaya başlamıştı. Sisulu onu, Transkei'de hemşire olan kuzeni Evelyn Mase ile tanıştırdı.

Mandela ile Evelyn arasında bir aşk doğdu ve 1944'te evlendiler. Geleneksel evlenme şöleni için paraları yoktu. Yaşayacak yerleri de yoktu, ta ki, Afrika ailelerinin cömertliği yardıma koşana dek: Evelyn'in iki çocuklu, evli kızkardeşi, üç odalı bir evde oturuyordu. Aile,evin bir odasını yeni evlilere vermeye razı oldu. Herhangi bir ücret ödemeleri gerekmiyordu.

Bir süre sonra, Nelson ile Evelyn, kendi evlerine geçtiler; artık aileye karşı görevlerini yerine getirmeleri gerekiyordu. Mandela'nın kızkardeşi onlarla kalmaya geldi ve okula gitmeye başladı. Ardından annesi de yanlarına geldi.

Aile yaşamı

Transkei'den sürekli olarak gelen konuklar, istedikleri kadar evlerinde kalırdı. Hatta bir sonraki yıl, Evelyn bir erkek çocuk doğurduğu zaman bile. Nelson ile Evelyn'in, daha sonraları ikinci oğulları ve iki de kızları doğdu ama ne yazık ki, büyük kız henüz dokuz aylıkken öldü.

Mandela, ailenin birlikteliğinden hoşlanırdı. Akşamları eve gelip çocukları yıkardı. Sağlıklı kalmak için idman yapmak gerektiğini bilirdi ve ömrü boyunca da buna dikkat etti. Her sabah, kimseler uyanmadan çıkar, sokaklarda birkaç mil koşardı. Cimnastik salonuna gitmeyi severdi ve boks yapmaya başlamıştı.

Evelyn, aileyi geçindirmek için hemşirelik yaparken, Mandela, Witwaterstrand Üniversitesi'nde, hukuk öğrenimini ilerletmeye çalışıyordu.

Oradaki öğrencilerin çoğu beyazdı. Yalnızca birkaç siyah öğrenci vardı ve oraya kabul edilmeleri için olağanüstü başarı göstermiş olmaları gerekiyordu. Bu durumda bile, ikinci sınıf vatandaş muamelesi görüyorlardı: Derslere ve konferanslara girebiliyorlar ama sosyal toplantılara ve spor etkinliklerine katılamıyorlardı. Ama Wits, Cape Town Üniversitesi gibi, hiç değilse siyahların girebileceği üniversitelerden biriydi. Öteki üniversitelerde hiçbir siyah, hiçbir koşulda öğrenim göremezdi.

Mandela, bir avukat olarak çalışabilmek için, hukuk doktorasını tamamlaması gerektiğini düşünüyordu. Profesörlerinden birinin, makalesini eleştirmesi üzerine, Mandela bir arkadaşına şöyle demişti: "Acaba kendisi, geceleri gaz lambası ışığında nasıl bir makale yazardı, merak ediyorum."

Aslında, yaşamı bundan daha da zordu. Siyahların bölgelerindeki yaşam hiç kolay değildi. Bütün öteki evlerde olduğu gibi, Mandela ve ailesi, büyüklüğü Avrupa ya da Amerika Birleşik Devletleri'ndeki geniş bir salonun hacmi kadar olan bu eve tıkılmış durumdaydılar. Ne sıcak suyu, ne de çağdaş anlamda bir tuvaleti vardı.

Yeterli otobüs servisi olmadığı için, üniversiteye gidiş gelişler çok zaman alıyordu. Kentte olduğu zamanlarda bile, her otobüse binemiyordu. Siyahlar için ayrılan otobüsleri beklemek zorundaydı.

Sonunda Mandela, doktoradan vazgeçti ve müşavir avukat olabilmek için sınavlara çalışmaya başladı.

Dabula ailesinde, eli ekmek tutan yalnızca iki kişi olduğu için akşam yemeği hakça bölünerek yenirdi. Bu yirmi beş kişilik aile, dört odalı bir evde otururlardı. Bu bölgelerdeki evlerde, her yatağa sekiz çocuk düşüyordu. Mandela geldiği zaman, siyahların yaşadığı bölgelerde elektrik yoktu. 1990 yılında bile, Afrikalı ailelerin yalnızca üçte birinin elektriği vardı.

Afrika Milliyetçileri

Apartheid yüzünden, ırkçı tabelalar mantar gibi bitmeye başladı: İnsanların, hangi otobüslere ve trenlere bineceklerini gösteriyordu. Hükümet binalarına, postaneye değişik kapılardan girmeleri, parklarda değişik banklarda oturmaları gerekiyordu. Alt solda: 1950'lerde, bir Johannesburg tramvay durağı. "Native", siyah insan demekti. Sağda: 1948'de, apartheid ilan edildikten sonra, ülkenin her yerindeki duraklarda ve istasyonlarda buna benzer levhalar türedi. Ancak 1990 yılının Ocak ayında, bu levhalar yasa dışı ilan edildi.

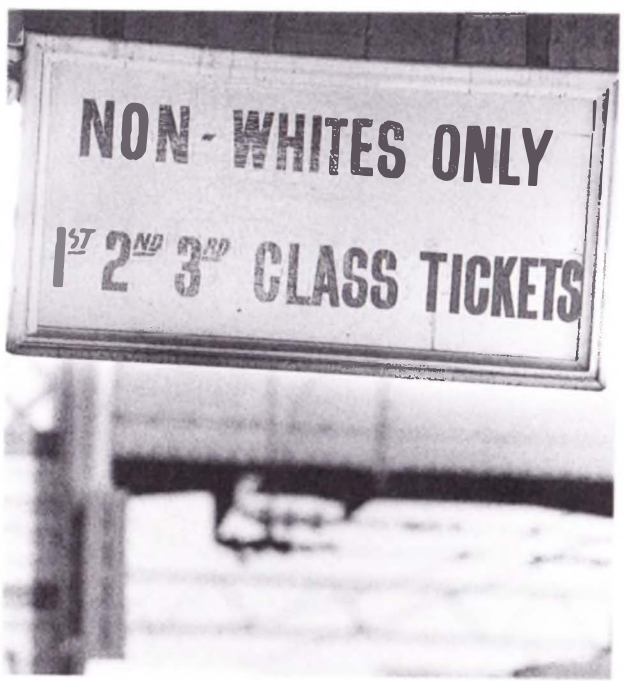
Walter Sisulu'nun Nelson üzerindeki ikinci büyük etkisi, onu ANC, yani Afrika Ulusal Kongresi ile tanıştırmak oldu. Mandela bir süre sonra, aktif olarak çalışan bir grup genç adamla birlikte, örgütü radikal bir kuruluş haline getirmeye çabaladı.

Bu aktif çalışmaları sürdüren insanlar, siyah insanların, beyaz yöneticilerle karşı karşıya gelerek haklarını aramaları gerektiğine inanan Afrika Milliyetçileriydi.

Hükümetin yaptığı ayrımcılığa itiraz etmek için, onlara katılmayan siyahları yola getirmeye çalışıyorlardı. Örneğin, siyahların belirlenen sınırların dışında oturmalarına izin vermeyen yasalara karşı çıkmaları gerektiğini söylüyorlardı.

Afrika Milliyetçileri, öteki gruplardaki insanlarla işbirliği içine girmek istemiyorlardı. Beyazlara ve komünist partisi üyesi olan Asyalılara karşı kuşku doluydular. Komünizmi, yabancı bir ideoloji olduğu için reddediyorlardı.

ANC Gençlik Birliği

1944'de Johannesburg'da yapılan bir toplantıda, Africa Milliyetçileri, ANC Gençlik Birliği'ni kurdular. Aile içindeki değişiklik isteklerini körükleyen bir kuruluştu bu.

Bu arada Nelson Mandela, daha farklı uğraşlar içine de giriyordu. Üniversitedeki siyahların üzerindeki baskıya rağmen, Asyahların ve beyazların gençlik örgütlerindeki öğrencilerle de buluşuyordu. Onları, hem insan olarak seviyor hem de onlarla politik tartışmalara girmekten hoşlanıyordu. Orada edindiği dostluklar, derin ve kalıcı oldu.

Siyah çoğunluk için özgürlük kazanma yollarından söz eden, tutkulu tartışmalar yapıyordu. Hukuk çalışmaları sırasında, eğitilen ve keskinleşen zekası, sıcak ve sevecen yapısıyla da karışınca, ona doğal lider niteliğini veriyordu.

1948 yıllarında Mandela, gençlik örgütleri içinde, artık tanınan bir kişiydi ve genel sekreterliğe seçilmişti.

Ama o yıl, Afrika için ayrılıklar yılıydı ve bir daha hiçbir şey eskisi gibi olmadı. Mayıs ayında, Dr. D.F. Malan'ın başkanı olduğu Afrikaner Ulusal Partisi seçimleri kazanarak iktidara geldi.

Afrikaner Milliyetçileri, apartheid sözü vermiş oldukları için bu seçimi kazanmışlardı. Apartheid, Afrika'da zaten var olan ırk ayrımcılığının genişletilmesi demekti. Afrikaanların "baaskap" -Boss, yani patron sözcüğü işin özünü anlatıyordu. Beyazlar patrondu.

Irkçı "güvercin delikleri"

Yeni hükümet, hemen yeni politikasını uygulamaya girişti. İlk olarak Nüfusu Kısıtlama Yasası uygulanmaya başladı. Buna göre her insan, beyaz ırktan başlayarak, "renkli" denen Asyalı ve Çinliler, daha sonra da siyahlar olmak üzere sınıflandırıldılar ve küçük güvercin delikleri denen çekmecelere kondular.

Yıllardır karışarak bir arada yaşadıkları için, insanların ırk kategorileri pek net değildi. Bu yüzden

"Yerlilerin eğitimini kontrol edebildiğim zaman, onlara Avrupalılarla eşit koşullar içinde olamayacaklarını öğreteceğim.... Eşitliğe inanan insanlar, yerliler için uygun öğretmenler değildir. Benim bakanlığım, yerlilerin eğitimini kontrol edebilecek duruma geldiği zaman, bir yerli için hangi yüksek eğitimin gerekli olduğu ve yaşamda bunu kullanma şansını bulup bulamayacağını belirleyecektir."

H.F. Verwoerd
Yerli İşleri Bakanı

Bu levhada, "Sınırdan geçen Kaffir (Siyahlara hakaret) vurulacaktır," yazılı.

"Bu taslak (Bantu Eğitimi) yasalaşırsa, artık aileler değil, Yerli İşleri Bakanlığı, çocukların eğitimi üzerinde söz sahibi olacaklar. Hükümetin politikalarına karşı çıkanların çocuklarına en uygun olarak seçilecek eğitim, madenlerde taş delme ya da Bethal çiftliklerinde patates ekme eğitimi olabilir."

Nelson Mandela

"Yaşamımın otuz yılının, kapalı kapılara çaresiz bir sabırla, dikkatle ve alçakgönüllü bir şekilde vurarak geçtiğini kim yadsıyabilir? Bu ılımlı davranışın sonucunda ne elde ettik? Son otuz yıl boyunca, haklarımızı ve gelişmemizi kısıtlayan birçok yasa yürürlüğe kondu ve bugün artık hemen hemen hiçbir hakkımızın kalmadığını görüyoruz."

Reis Albert Luthuli
ANC Başkanı, 1952

oluşturulan "ırkçı sınıflandırma kurulu", "sınıflandırmadaki sınırları" inceliyordu. Bir süre uygulanan bu yöntemler arasında, bir kalemi saçların arasına sokarak, saçın ne kadar kıvırcık olduğunu anlamak gibi yollar da vardı. Saç ne kadar kıvırcıksa, o insan o kadar "renkli"ydi. İnsanların ne kadar renkli olduğunu gösteren bir başka yöntem de tırnakları incelemekti. Irkçı inceleme, insanın fizik görünümü, dostları ve işiyle de belirleniyordu.

Bu yöntem, yıllarca hain insanların, "renkli" olduklarını iddia ederek kızdıkları kişileri kurban etmek için, yetkililere ihbarlarda bulunmalarına yol açtı. Aileler bölündü; insanlardan biri beyaz kabul edilip, erkek ya da kızkardeşi "renkli" bulunabiliyordu. O zaman, bu kişilerin bir arada yaşamalarına olanak yoktu.

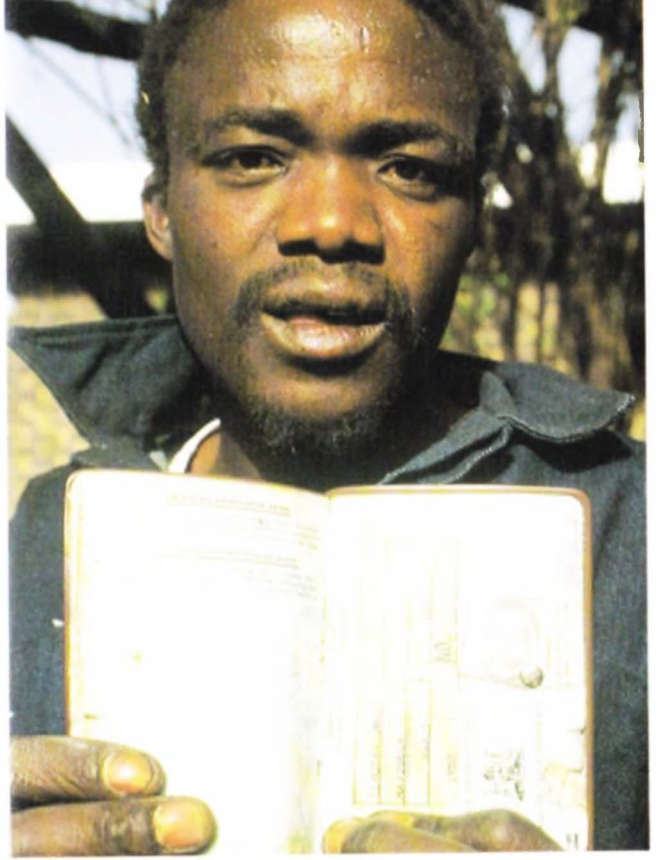
Irkçı yasalar giderek çoğaldı. Değişik gruplar arasında cinsel ilişki ve evlilik yasaklandı. Grup Toprakları Yasası, ülkenin her karış alanını inceleyerek, oturma yerlerini ve iş alanlarını belirledi; ve belirlenen her alanda, yalnızca belirlenen kişiler yaşayabilecekti.

Daha önceki deneyimlerde de olduğu gibi, yine beyazlar, en iyi yerleri aldılar ve Siyahlarla Asyalılara, kendilerine başka yer bulmalarını söylediler. Üç buçuk milyon kişi, evlerinden, çiftliklerinden ve işyerlerinden sürüldü. Silahlı askerler, itiraz etmek isteyen kişileri hemen tutukluyordu.

Apartheidi zorlayış

Apartheid, ülkedeki tüm trenlerde ve otobüslerde uygulamaya kondu. Siyah işçilerin greve gitmeleri yasaklandı. Paso yasası sertleştirildi ve siyahların tutuklanmaları arttı. Apartheid, siyah öğrencilerin etkinliklerini sınırlamak amacıyla üniversitelerde de uygulandı. Kentlerdeki parklar ve kütüphaneler, beyaz olmayanlara yasaklandı.

Deniz kıyısındaki sahiller de ayrımcılığa uğradı; en iyi ve en güvenli plajlar beyazlara ayrılmıştı. Konser salonlarına ve sinemalara beyaz olmayanların girmesi yasaklanmıştı. Ülkenin uzak köşelerinde yaşayan,

Beyaz insanların "paso" taşımaları gerekmiyordu ama yasaya göre siyah adamın mutlaka bir pasosu olmalıydı. Paso, pasaporta benzeyen bir kitapçıktı. İçinde, taşıyanın fotoğrafı ve doğumuyla ilgili bilgiler bulunurdu. Ayrıca, o insanın nerede yaşamaya ve çalışmaya izni olduğu belirtilmişti. Binlerce siyah, pasoları olmadığı ya da izinleri olmayan bir bölgeye girdikleri için tutuklanmışlardı. 1950'lerde hükümet, siyah kadınların da erkekler gibi paso taşımalarını istedi.

şimdiye dek katı ayrımcılık yapmamış insanlara kadar uzanıyordu apartheid. Ev boyamak ya da marangozluk gibi işler, yalnızca beyazlar içindi. "İş rezervasyonu" artık yasalaşmıştı.

Her yerde, İngilizce "Yalnız beyazlar" ve Afrikaan dilinde aynı anlama gelen "Slegs blankes" yazılı levhalar vardı.

Eğitime gelince, hükümet yalnızca ayrı okullar istemekle kalmıyor, aynı zamanda siyahlar için özel bir eğitim istiyordu. Daha sonra Başbakan olan Dr. H.F. Verwoerd, "Bir siyah öğrenciye, eğitildiği okulda, ilerdeki yetişkin yaşamı süresince, beyazlarla eşit koşullarda yaşayacağı öğretiliyorsa, bu büyük bir hatadır. Bir Avrupalı topluluğu içinde, onun bir işçi olarak belli işleri yapmaktan başka yeri olamaz," demişti.

Hükümet, ülkedeki muhalefete karşı, Komünizmi Bastırma Yasası'nı çıkarttı. Böylece, Komünist Parti

kurmak yasaklandı ve bu yasa çeşitli örgütlerin ve insanların afaroz edilmesine yol açtı. Yıllar boyunca, yüzlerce insan "yasaklandı". Yani, komünizm karşıtı bile olsalar kişisel özgürlükleri kısıtlandı.

Bu yasa çok katı bir yasaydı ve muhalefet eden insanları hedef alan yasalardan biriydi. Bu yasalar, hükümete istediklerini tutuklama, istediklerini mahkemesiz hapiste tutma hakkını veriyordu.

Nelson Mandela, politikayla ilgilenmesine rağmen, işi çok olan bir avukattı. Burada bürosunda görülmektedir. Afrika Ulusal Kongre'sinde birlikte çalıştığı yakın arkadaşı Oliver Tambo ile ortak olmuştu. İş yerleri, Johannesburg'daki, Yargıçların Mahkemesi'nin tam karşısındaydı ve her zaman, kendilerini haksız ırkçı yasalara karşı korumaktan aciz, umutsuz insanlarla dolu olurdu.

Baskı hız kazanıyor

Oluşturulan baskı hız kazanırken, ANC Gençlik Birliği genel sekreteri olan Mandela, örgütü ülke bazına yaymakta büyük rol oynuyordu. İlk amaçları, Gençlik Birliği'ni, ANC içinde bir baskı grubu durumuna getirmekti. 1949 yılının sonlarına doğru, ANC Ulusal Konferansı'nda, beyazların kurallarına uymamak için, Hareket Programı denen bir uygulama kararı aldılar. Buna göre, beyazların istediği gibi davranmayarak karşı koyacaklardı.

Nelson Mandela'nın kafasındaki düşüncelerin, o yıllarda henüz kesinleşmemiş olduğunu görüyoruz. Gençlik Birliği içindeki arkadaşlarının, ANC ve Asyalı gruplarla birlikte haraket etmeleri gerektiğine inanıyordu. Ama hâlâ, Afrika milliyetçilerinin, Asyalılar ve beyazlarla ilgili endişelerini taşıyordu. Değişik ırk gruplarından insanları görüp tanıdıkça düşünceleri değişiyordu.

1 Mayıs 1950 yılındaki olaylar, onun için bir dönüm noktası oldu. Komünist Parti, kendilerini yasaklamak isteyen hükümete karşı, işçileri greve gitmeye çağırdı. ANC üyelerinin bir kısmı, onlarla birlik olmak istedi ve bugün onlara yapılanın, yarın kendilerine yapılacağını söyledi. Ötekiler, özellikle Gençlik Birliği, komünistlerle hiçbir şekilde birlikte olmayacaklarını bildirdiler.

Grev sabahı, Mandela'nın birçok yere koşturarak, siyahları işbaşı yapmaya zorladığı söylenir. Grev, çok az başarı sağladı ama polis ateş açarak on sekiz kişiyi öldürdü.

Bu olay, duyguları coşturdu. 26 Haziran günü, yeni bir çağrı geldi ve bu kez ANC büyük destek verdi. Mandela da tüm yüreğiyle katılmıştı ve protestonun lideri seçilmişti. O günden sonra da ANC'nin öteki örgütlerle işbirliği sağlamasından yana oldu.

Lider Mandela

Mandela artık ANC liderleri arasında tepeye yükseliyordu. 1951'de, Gençlik Birliği'nin Başkanı seçildi. 1952'de otuz iki yaşındayken, Transvaal bölgesinin başkanıydı ve Johannesburg o bölgenin merkeziydi. Ulusal düzeyde, dört başkan yardımcısından biriydi.

Meslek yaşamı da hızla gelişiyordu. O ve ANC Gençlik Birliği'nden Oliver Tambo, ortak olmuşlardı ve Johannesburg'da, Yargıçlar Mahkemesi karşısında bir büro kiralamışlardı. Bekleme odasında, her gün sessizce onları bekleyen birçok insan olurdu.

Büroyu kiralamak çok zor olmuştu çünkü siyahlar kentte büro sahibi olamazlardı. Siyah bölgelerine gitmek zorundaydılar. Ve bu, avukatların mahkemeden millerce ötede çalışmaları demekti. Bu yasa nedeniyle

"Yetkililer telaşa düştüler; Temmuz'da (1950), ürpertici yöntemleriyle karşılık vermek istediler. Nelson, sabahın köründe evini basan polisin gürültüsüyle uyandı. Polisler, evini çevirmişti. Ağı geniş atmışlardı. Yirmi kadar Transvaal direnişçisinin evi basılmıştı. Hepsi tutuklandı. Bu olay, daha sonraki yıllarda, sık sık görülecek olan davranış biçimlerinden ilkiydi."

Fatima Meer "Umuttan da Yüksek" (Higher than Hope) adlı biyografisinden.

"Nelson'ın günleri mahkemede geçtiği için, akşamlarını ve gecelerini, ANC'nin işlerine ve yasal çalışmalarına ayırıyordu. Sonuç olarak, evine döndüğünde, saat sabaha karşı olurdu; hafta sonlarını da ailesiyle birlikte geçiremiyordu."

Fatima Meer "Umuttan da Yüksek" adlı biyografisinden

"Birer dava vekili olarak şunu fark ediyorduk ki, bizden daha beceriksiz ve başarısız, yalnızca derilerinin beyazlığı sayesinde o yerlere gelmiş memurlarla muhatap olmak zorundaydık."

Nelson Mandela

"Enerjisini tüketen ama ruhunu yücelten örgütsel çalışmaların telaşı içinde, duraklamaya hatta düşünmeye bile zamanı yoktu. ANC'nin gönüllü lideri olarak, çok önemli bir görevi vardı. Ülkenin her yerinde dolaşıyor, örgüt kolları kuruyor, taraftarlar buluyor, para yardımları topluyordu. Mesleğini ve ailesini gönüllü olarak bırakarak karşılığında ülkesinin insanlarının özgürlüğünden başka bir şey beklemeden bu işe soyunmuştu. Böylece, ANC'nin üyeleri, birkaç binden 100.000'e çıktı.

Fatima Meer
"Umuttan da Yüksek" adlı biyografisinden

hükümet yetkilileri, Mandela ile Tambo'ya, yasaya karşı geldiklerini ve kenti terk etmeleri gerektiğini bildirdiler. Onlar, izin için başvurdular ve nasıl olduysa bu izni kopardılar.

Yalnızca bir avuç siyah avukat vardı ve işleri başlarından aşkındı. Yargıçlar bile açık mahkemelerde, onlara gereken saygıyı göstermiyorlardı.

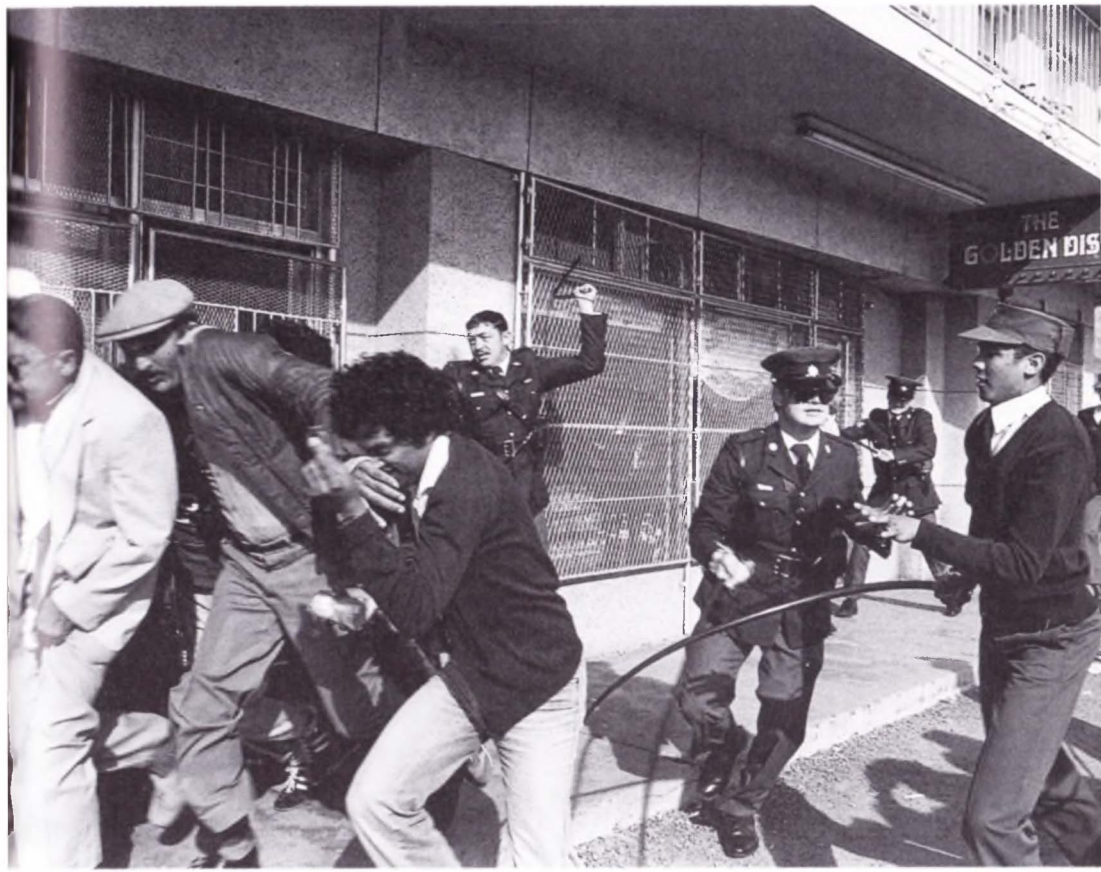
Hükümete meydan okuyuş

Nelson Mandela'nın hukuk işleriyle ilgilenebilecek zamanı yoktu. ANC, ülkenin tarihi boyunca görülecek en büyük protesto için hazırlanıyordu ve Mandela gönüllü başkan durumundaydı. Hükümetten kendilerine haksızlık yapan altı yasanın kaldırılması talebinde bulundular. Tahmin ettikleri gibi hükümet reddetti. Bunun üzerine ANC, Meydan Okuma Kampanyası ilan etti: Halk protestolara başladı. Hükümet yetkilileri öfkelenerek Güney Afrikalıların hepsini yasalara karşı gelmiş kabul ettiler. Bu suçsuz insanlarla hapishaneleri tıka basa doldurdular.

Sekiz bin kişiden fazlası, bu olaydan sonraki birkaç ay boyunca, hükümetin bu haksız tutumuna karşı geldiler: Kimileri, "Yalnız beyazlar" yazılı banklara oturdular. Siyah ve Asyalı adamlar, postanelere "Yalnız beyazlar" yazan kapılardan girdiler . Bu kampanyaya yalnızca siyahlar katılmıyordu. Aralarında siyah haklarından yana olan beyazlar da vardı. Gönüllü bir beyaz, izinsiz yasak bölgeye geçerek protestoya katılmıştı.

Mandela da tutuklanmıştı ama dışardaki kampanyayı örgütleyebilmek için kefalet ödeyerek çıktı. Güney Afrika'da birçok bölgeyi dolaştı. Her gittiği yerde, yüzlerce küçük ya da büyük çapta birçok toplantı organize ederek insanlarla konuştu. İnsanların haklarını alabilmek için hükümete meydan okumalarını istiyordu ama bunu şiddet içermeyen yöntemlerle yapacaklardı.

Şiddet içermeme yöntemi ANC'nin ilk prensibiydi. Hıristiyan bakış açısına uyarak şiddete karşıydılar. Ayrıca, Güney Afrika Hint Kongresi ile iletişim içindeydiler ve Mahatma Gandhi'nin direniş yönteminden etkilenmişlerdi. Yüzyılın başlarında, Gandhi, Güney Afrika'daki ırkçı ayrımcılığa karşı savaşmıştı.Hindistan'ı kurtaran şiddet içermeme yönteminin öncüsüydü o.

Nelson Mandela'nın anımsadığı en eski yıllardan beri, polis siyahların düşmanıydı. Ağır apartheid yasalarını haince uyguluyor ve beyaz azınlığı koruyordu. Birçok beyaz polis, renginden dolayı kendini üstün görüyor ve siyahlara gaddarca davranıyordu. Bu resim, göstericileri döven polisleri gösteriyor. 1970'lerde çekilmiş bu resim, ANC'nin şiddet içermeyen direnişi sırasında meydana gelen sahnelere çok benziyor.

Şiddet içermemek aslında iyi bir politikaydı. Güney Afrika polisi silah taşıyor ve hızlı ateş ediyordu. Mandela, onlara ateş etmeleri için fırsat vermek istemiyordu.

Bütün çabalarına rağmen, hem halk hem de polis tarafından şiddete başvuruldu.

Hükümet, apartheid yasalarına uymayanlara ağır cezalar verileceğini ilan edince, kampanya durduruldu. Örneğin, "yanlış" banka oturan kişi, birkaç hafta ceza alacaksa, bu kampanya nedeniyle ceza beş yıla çıkartılıyordu. Yasaları yıkmaya kışkırtan kişiler sisteme karşı gelen kişiler olarak kabul edilecekler, hapsedilecekler ya da kırbaçlanacaklardı.

"Afrikalı ana babaların, çocuklarına verecekleri eğitimi seçme hakkını korumalısınız. Çocuklarınıza, Afrikalıların Avrupalılardan daha aşağı bir ırk olmadığını anlatın. Topluluklarınız içinde, kendi okullarınızı kurup, çocuklarınıza doğru eğitimi verin. Bu okulları kurmak zor ve tehlikeli olursa, her evi, her deliği, her yapıyı, çocuklarınız için bir öğrenim yeri haline getirin. Verwoerd'in insanca olmayan barbarca davranışlarına teslim olmayın."

Nelson Mandela
ANC'nin, 1953'te yaptığı
Transvaal Konferansı'ndaki
konuşmasından.

Toplu polis baskınları

Gelecek yıllarda hep görüleceği gibi, Güvenlik Polisi, ANC görevlilerinin ve Hindistan Kongre'sinin evlerini, bürolarını sık sık basıyordu. Polisler, birçok belgeyi ele geçirdiler. Daha sonraları yirmi iki lideri tutukladılar. Mandela da aralarındaydı. Onları, komünizmi yaymaya çalışmakla suçladılar. Tutuklular kefaletle serbest bırakıldı. Duruşmalar sonunda suçlu bulundular ama yargıç, onların sürekli olarak şiddetten kaçındıklarını bildiğini söyledi.

Onları dokuz ay hapse mahkum etti, sonra da cezalarını düşürdü.

Mandela, artık tam anlamıyla ateş hattındaydı. Öteki liderlerle birlikte hükümetin hedefi haline gelmişti. Hükümet, mahkemeye bile gitmeye tenezzül etmiyor ama onları sürekli rahatsız ediyordu.

Diktatörlük yöntemleriyle onların hiçbir toplantıya katılmamalarını emretmişti. Mandela, ayrıca Johannesburg'dan uzaklaşmama emri almıştı.

Onu bundan men etmek pek mümkün olmadı. 1953'te, ANC'nin bölgesel toplantısında okumak için bir konuşma hazırladı. Bu konuşmada, hükümete karşı çıkıldığı zaman karşılaşılan zorluklardan söz ediliyordu.

"Topluluklar hazırlanmalı ve yeni bir politik mücadele için bilgilendirilmeli," diyordu. "Gücümüzü yeniden toplamalıyız ve yeniden direnebilmek için adamlarımızı bir araya getirmeliyiz. Böylece, düşmana karşı daha güçlü olabiliriz. Hiçbir şey olmamış gibi körü körüne yaşayıp gitmek, hem aptallık hem de intihar etmek gibi bir şeydir.

Daha önce yaptığımız toplu çalışmalar, gazetelere yapılan başvurular, broşürler ve insanları harekete davet etmek çok tehlikeli oldu. Bunlar, yeterince etkin biçimde kullanılamadı."

Gerçekten de ANC, uzun süre toplantılar yerine, sözlere dayanmak zorunda kaldı. Hükümetin vahşi davranışlarının kurbanı olmuşlardı. 1950'lerde, yeterince barışçı protesto ve baskı yapılırsa, Afrikaner Milliyetçilerinin pes edeceğine inanılıyordu ve ANC çalışmalarını bu düzeyde sürdürdü.

Yüzyıllardır sürüp giden önyargılı davranışların sonuçları, apartheidle birlikte iyice yoğunlaşmıştı ve bu etkiler, hem beyazlarda hem de siyahlarda görünüyordu. Mandela'nın beyaz arkadaşlarından Jules Browde, bir gece eşiyle dışarı çıkarken, dört yaşlarındaki oğullarını, siyah hizmetçileriyle bıraktıklarını ve oğlanın arkalarından ağlayarak, "Siyah biryüzle birlikte kalmak istemiyorum," deyişini anlatmıştı.

"Niçin böyle konuştuğunu anlamıyoruz. Biz liberal insanlarız ve evimizde ırkçılığın izi bile yoktur," demişti Mandela'ya.

Mandela da ona, çocuklarından biriyle, kendisinin de buna benzer bir şey yaşadığını anlattı. Evlerine gelen beyaz dostları gittikten sonra, çocuk dönüp, "Buraya beyazları niçin çağırıyorsun?" diye sormuştu.

Mandela ona, "Tüm beyaz insanların yürekleri beyaz değildir. Kimilerininki siyahtır," diye karşılık vermişti.

Nasıl mücadele edilebilir?

ANC için zor günlerdi. Hükümet çok güçlüydü. Apartheid yasaları insanları giderek daha fazla sıkıştırıyordu. 1950'lerde, siyah çocukların eğitimini ele alıp onlara aşağı yaratıklar oldukları düşüncesini aşılamaya çalışıyorlardı.

Siyahların eğitimi için uğraşan kiliseler, hükümetle işbirliği içine girip girmemekte kararsız kalmışlardı. Metodist Kilisesi de, bu tarz eğitimi reddedenler arasındaydı. Healdtown'da, Mandela'nın eski okulu ve başka okullar kapatılmıştı. O güzel binalar, çürümeye terk edilmişti.

Mandela, bu "Bantu Eğitimi" denen eğitim tarzıyla nasıl mücadele edeceklerine karar veremiyordu.

ANC, bir duyuru yayımlayarak tüm okulların boykot edilmesini istedi. Birçok insan, boykottan önce, çocuklarını gönderebilecekleri başka okulların olmasını istiyorlardı. Boykota katılan az kişi büyük bedeller ödedi: Hükümet, onların çocuklarının okullara yeniden kayıt edilmelerine izin vermedi.

Bu olay, çocukların isteklerini kabul ettirmek için

Nelson Mandela, 1952'de, Komünizmi Bastırma Yasası'na göre tutuklanarak, dokuz aylık mahkumiyet kararı almış, ama sonra bu karar ertelenmişti. Resimde Mandela, Transvaal Yüksek Mahkemesi'nde görülmektedir.

Altın madenlerinde, beyaz ve siyah işçilere karşı davranış farklılığı çok büyüktü. İşçilerin yüzde 90'nını oluşturan siyah işçiler, büyük kalabalık odalarda ve erkek erkeğe yaşarlardı, (solda) Beyazlar ise tersine, aileleriyle, ucuz ve güzel kiralık evlerde otururlardı. Sağda, beyaz maden işçilerinin yaşadığı köylerden birinin kuşbakışı görünümü.

boykot yaptıkları zamandan yirmi yıl önceydi ve etkileri 1976'lardan, 1980'lere kadar uzamıştı.

Yasaklama

Eylül 1953'de, otuz beş yaşındaki Mandela'nın aktif siyasi yaşamı sona erdi - ya da öyle göründü. Bir dizi yasaklama emriyle, Johannesburg'da yaşamaya, ama ANC ve öteki örgütlerle ilişkisini kesmeye zorlandı. Toplantılara katılması da yasaklanmıştı; politik toplantılarının dışındaki yemek ve dans partileri gibi sosyal toplantılara bile katılamıyordu.

Hareketleri sınırlanmıştı ama, Mandela bu engellemelerin geçerliliğini kabul etmek istemiyordu. ANC de aynı şekilde davranıyordu. Hükümet birçok lideri yasaklıyordu ve ANC bir sloganla yanıtlıyordu: "Liderlerimizin yanındayız." Uygulamada bunun anlamı şuydu: Bir lider yasaklanınca, örgütten resmi olarak ayrılıyordu ama gizlice yine örgüt üyesi olarak kalıyordu.

Bu hem Mandela hem de ötekiler için bir riskti ve yakalanırlarsa hapse girerlerdi.

Artık perde arkasında çalışıyorlar ve Güvenlik Polisi'nden ve onun gizli habercilerinden saklanmaya çalışıyorlardı. Mandela, Halk Kongresi'ni hazırlama görevini üstlenmişti. 26 Haziran tarihinde Johannesburg'da, yapılan bu toplantı, binlerce insanı bir araya getirdi. Mandela, kendini değişik giysilerle gizleyerek, yakınlardaki bir evden, toplantıyı ve Özgürlük Bildirisi'nin okunuşunu izledi.

İkinci gün, polisin hiddetle toplantıyı bastığını ve ellerine geçen belgeleri topladıklarını gördü. Polis, o gün orada bulunan herkesi teker teker sorguya çekti. Buna rağmen, bugün Demokrat Güney Afrika'nın temellerini oluşturan Özgürlük Bildirisi, bu toplantıda ortaya çıktı.

Özgürlük Bildirisi

İnsanlar kendi kendilerini yönetecekler!

Tüm farklı ulus grupları, eşit koşullara sahip olacak!

Halk, devletin varlığından payını alacak!

Topraklar, üzerinde çalışan insanlara paylaştırılacak!

Herkes yasalar önünde eşit olacak!

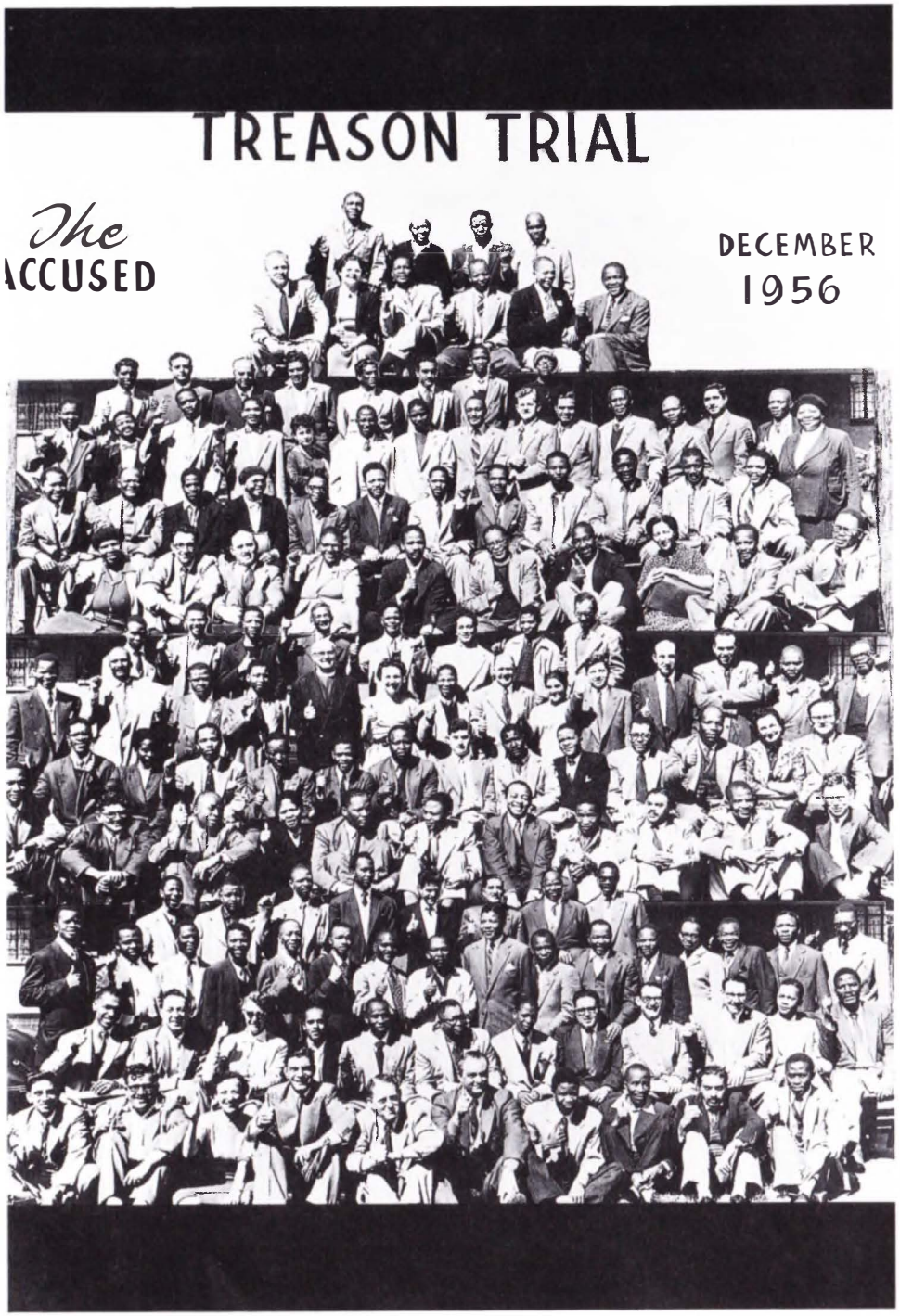
Herkese iş ve güvenlik sağlanacak!

Öğrenme ve kültür edinme kapıları sonuna dek açılacak!

Herkese ev, güvenlik ve refah sağlanacak!

Her yerde dostluk ve barış olacak!

Ülkesini ve insanlarını seven herkes, şimdi söylediklerimizi yinelesin: **"Bu özgürlükler için, yaşamımız boyunca, özgürlüğümüzü elde edene değin yanyana mücadele edeceğiz."**

İhanetle suçlanma

Bugün baktığımızda, bu sıralanan isteklerin ılımlı, doğal haklar ve umutlar olduğunu düşünüyoruz. Ama hükümet için, tehlikeli ve yıkıcı bir belgeydi. Hükümetin, buna yanıtı on sekiz ay sonra geldi. Aralık 1956'da Mandela, kapısının hızlı hızlı vurulmasıyla uyandı. Bir grup silahlı asker kapıda bekliyordu. Askerler evini aradılar ve onu tutukladılar.

Her renkten tutuklanmış 156 kişiden biriydi. Hepsi yüksek derecede ihanetle suçlanıyorlardı. Suçlu bulunurlarsa, asılacaklardı.

Ayın sonuna doğru, hepsi kefaletle serbest bırakıldı ama mahkeme uzayıp gitti. Bir grup savcı, sanıkların, komünist bir rejim için, hükümeti devirmeye çalıştıklarını iddia ettiler. ANC'nin tüm liderleri ve yandaşları, haftanın her günü, mahkemelere çıkartılıyorlardı. Duruşma sonrasında avukatlarla görüşmeleri gerekiyordu.

Mahkeme, dört buçuk yıl sürdü.

Winnie

O yıllar, Güney Afrika'nın ve Mandela'nın yaşamındaki değişikliklere tanık oldu.

1956'da, Evelyn'le evliliği sona ermişti. Sportmen bedeni, çekiciliği ve karizması kadınları cezbediyordu. Başka kadınlarla ilişkisi olduğu hakkındaki dedikodular, karısının kulağına gelmişti. Sonunda, ayrıldılar.

Mandela'nın, İhanet Duruşmaları, gizli ANC toplantıları, geceleri ve hafta sonlarındaki hukuk çalışmaları, sabah koşuları ve cimnastik salonuna ayırdığı zamanların dışında, hiç zamanı yoktu.

Ayrıldıktan bir süre sonra Nelson, Winnie Nomzano Mdikizela adında adında genç bir sosyal görevliyle tanıştırıldı ve Winnie, bu telaşlı yaşamın bir parçası haline geldi.

1958'de evlenmeye karar verdiklerinde Winnie, Transkei'de geleneksel bir evlilik töreni istemişti ve bunun için polisten izin almak gerekmişti. Mandela'ya, Johannesburg'u dört günlüğüne terk edebileceği söylenmişti.

"Özgürlük Bildirisi, demokratik reformları talep eden bir listeden daha önemli bir şeydir. O, devrimci bir belgedir; çünkü talep ettiği değişiklikler, ülkenin ekonomik ve politik düzenini yıkmadan yapılabilecek şeyler değildir. Bu istekleri karşılamak için, yeni bir organizasyon ve en geniş düzeyde toplu mücadele gerekir."

Nelson Mandela

"Bu evlilik gül bahçesi olmayacak; her yandan tehdit altındadır ve ancak sevgilerin en büyüğü buna dayanabilir...Kocana ve onlardan biri olarak insanlarına layık ol."

Winnie Mandela'nın babası Kokanı, düğündeki konuşmasından.

Karşıda: Aralık 1956'daki toplu tutuklama sonucu, görülmemiş bir İhanet Davası açıldı. Çeşitli gruplardan 156 kişi, hükümeti devirmek istedikleri suçlamasıyla, sabah baskınları yapılarak tutuklanmıştı. Artık Afrika Ulusal Kongresi lideri olan Mandela da onlardan biriydi. Mandela, aşağıdan üçüncü sırada. Mahkeme dört yıldan fazla sürdü ve sonunda tümü özgür bırakıldı.

"Pasta, orada bulunan kişilerin sayısı kadar, yani on üç parçaya kesilmişti; kalan on dördüncü parçayı gelin, Thembuland'da kocasının ailesinin yaşadığı yere götürecekti. Bunun için dikkatle paketlendi. Nelson, karısını oraya hiç götüremedi ve o 14. dilim paketlenmiş şekilde, Nelson'ın hapisten çıkarak, bu düğün geleneğini gerçekleştireceği günü bekliyor."

Fatima Meer
"Umuttan da Yüksek" adlı biyografisinden, 1988.

Nelson Mandela ile Winnie Mdikizela, 14 Haziran, 1958'deki evlilik günlerinde.

"Onunla evlendiğim zaman, mücadeleyle, insanlarımızın özgürlük savaşıyla evlendiğimi biliyordum," demişti Winnie.

Bu erken anlayış, ilerdeki zor yıllara dayanmasını sağlamıştı. İnsanlara yakın olduğu zamanlardaki davranışlara da alışıyordu. Nerede olursa olsun sokakta yürürken ya da restoranda yemek yerken insanlar Mandela'nın yanına gelip ya yardım isterler, ya da yalnızca merhaba derlerdi.

Her insan, Mandela'nın özel ilgisini çektiğini düşünürdü. Herkese saygıyla davranırdı.

ANC bölünüyor

ANC'nin içinde gitgide büyüyen sorunlar, bir krize neden oldu. Mandela, zamanla, öteki gruplarla bir arada savaşmak gerektiğine inanırken ve ANC'nin değişik ırklardaki kuruluşlarla ilişkileri sağlamlaştıkça, Afrika Milliyetçilerinin bir kısmı endişelenmeye başladı. Hepsi, karışık ırklardan oluşan bir Güney Afrika için çabalıyorlardı ama her "ırk"ın farklı bir örgütü vardı.

Afrika Milliyetçileri, ANC'nin apartheide yeterli direnmediği konusunu tartışıyorlardı. ANC, "Hareket Programı"nı ve işbirliğini reddetmeyi de bırakmıştı. Afrika Milliyetçileri, Özgürlük Bildirisi'ni de, solcular tarafından esinlenerek yazılmış gereksiz bir reklam gibi değerlendiriyorlardı.

Liderlerin, yasaklamalar ve mahkemeler nedeniyle ortada olmayışı, daha az becerikli insanların işlerle uğraşmasına neden oluyordu ve liderlerin yokluğunda, bu düşünceler güç kazanmaya başlamıştı. Örgütün idaresi ve parasal durumu berbat bir hale gelmişti.

1958'in Ağustos ayında bu kavgalar, Mandela ile birlikte, Gençlik Birliği'nde çalışmış olan Robert Mangaliso Sobukwe'nin ayrılmalarına kadar vardı. Ve sonra PAC (Pan-Afrika Kongresi) kuruldu.

Pasolarla savaş

Siyah adamları paso taşımaya zorlayan yasa, vahşice uygulanıyordu. Her gün yüzlerce insan tutuklanıyordu. Ve artık kadınlar için de uygulanmaya başlamıştı.

Siyahlar için "paso" kölelik simgesiydi. Yalnızca siyahların paso taşıması gerekiyordu ve yanlarında pasoları yoksa, anında tutuklanıyorlardı. Yasa öyle sert uygulanıyordu ki, insanlar evlerinin önünde dururken bile, pasoları içerde birkaç adım ötede olduğu halde tutuklanabiliyorlardı.

Sobukwe'nin yeni PAC örgütü, ANC'nin bu konuyla savaşmak için ciddi bir hareket oluşturmadığını iddia ediyordu. Bu konuda "kararlı hareket" etmek gerektiğini söyleyen Sobukwe, siyahlara pasolarını evde bırakarak, kendilerini tutuklatmaya hazır olmalarını söyledi.

Sharpville Katliamı

21 Mart 1960, Pazartesi günü hareket başladı. Bu çağrıya, büyük yerlerdeki grupların bir kısmı katılmıştı. Ama Johannesburg'daki Sharpville Kalesi civarında polis, silahsız halk üzerine ateş açtı ve altmış dokuz kişiyi öldürdü.

Bu katliam, Güney Afrika'yı gazetelere manşet

"Her yıl, paso yasası yüzünden, halkımın yarım milyon kadarı tutuklanıyor. Tutuklama sonucunda, aileler yıkılıyor, işler yitiriliyor ve parasal zararlara yol açılıyor. Ama bu işin yalnızca bir yanı. Öteki yanı ise, "Pason nerede?" diye bağıran sesi duyan siyah adamın yaşadığı aşağılanma duygusu."

Reis Albert Luthuli
ANC'nin Genel Başkanı

Nelson Mandela, pasosunu yaktı ve ülkenin her yerindeki insanlara, hükümetin baskılarına tepki olarak aynı şeyi yapmalarını önerdi.

Üstte: Polis, Sharpville'de insanların üstüne ateş açtıktan sonra, ölenlere ve ölmek üzere olanlara bakıyor. Altta: Bu saldırının altmış dokuz kurbanı için yapılan toplu cenaze töreni.

yaptı. Ülke içindeyse, büyük öfke uyandırdı. Mandela da, pasolarını herkesin gözü önünde yakan ANC liderleri arasındaydı. ANC, bir hafta sonra işçileri protesto grevine çağırdı ve o güne kadar sağladıkları katılımın en büyüğünü sağladılar.

Şiddet ortaya çıktıkça, polis daha da fazla insanı öldürmeye başladı. Cape Town yöresindeki siyah mahallelerini gezen polis, kapı kapı dolaşarak, insanları işe döndürmek amacıyla dövdü. Hükümet sendeledi ve Acil Durum ilan etti. ANC ile PAC'yi kapattı ve yine binlerce kişiyi tutukladı.

Hâlâ İhanet Davası'yla uğraşan Mandela da, bu tutuklular arasındaydı ve mahkeme bile edilmeden beş ay içerde kaldı.

Yasaklanan örgütler yeraltına indiler. Onlardan yana olmak tehlike yaratıyordu. ANC ya da PAC işaretini taşıyan bir rozetin bile evinizde bulunması on iki ay hapis yemeniz anlamına geliyordu.

Birçok siyah lider, tümüyle hayal kırıklığına uğradı. Yıllardır şiddet içermeyen yöntemlere bağlı kalmışlardı. ANC'nin Yasal başkanı Reis Albert Luthuli'nin dediği gibi, yıllardır "kapalı kapıları çaresiz bir sabırla, dikkatle ve alçakgönüllü bir şekilde çalarak", uğraşmışlardı. Ama her defasında gözardı edildiler, yasaklandılar, hapsedildiler ya da ülkeden sürüldüler; ya da Sharpville'de olduğu gibi, polis tarafından vuruldular.

Mandela, yeniden şiddet içermeme yöntemine başvurdu. Bir kampanya hazırlayarak Güney Afrika'da, yeni ve adaletli bir anayasa hazırlanması için, ulusal bir konseyin toplanmasını istedi. Mayıs 1961 yılında, Natal'da Pietermaritzburg kentinin büyük konferans salonunda, yüzlerce insan toplanmıştı.

Esas konuşmacının Nelson Mandela olduğunu görünce şaşırdılar.

İnsanlar, ona karşı konan yasakların kalktığının farkında değildi. O kadar uzun zamandır, sahne ışıklarından uzak kalmıştı ki, insanların bazıları onu tanıyamadı. Nelson, ateşli ve dinleyicileri coşturan bir hatip değildi ve konuşması biter bitmez çıkıp gitti. Ama onun varlığı ve halkın lideri oluşu, eşekarısı kovanının yeniden karışmasına neden oldu ve polis harıl harıl, Mandela'yı aramaya başladı.

Bu arada Mandela, ülkede oradan oraya gezinerek hükümetin, yeni bir anayasa için yapılacak ulusal toplantıyı reddetmesi üzerine, üç günlük bir protesto grevi organize etmeye çalışıyordu.

Siyah Fare Kulağı

Mandela, güvendiği birkaç gazeteci vasıtasıyla, halkla ilişkiyi koparmıyordu. Onları telefon kabinlerinden arayarak basın bildirileri gönderiyor ya da basit bir kazan işçisi giysisi içine gizlenerek geceleri onlarla buluşuyordu. İyi giyimli avukat Nelson Mandela, sıradan bir işçi durumuna düşmüş gibi görünüyordu.

Yakalanmaktan endişeleniyorsa bile, bunu göstermiyordu. Sakindi ve grevi başlatmakta kararlıydı.

Mandela'ya, bir türlü ele geçmediği için, ünlü çizgi film kahramanı Siyah Fare Kulağı ismini takmışlardı.

"Hükümet barışçı ve silahsız göstericilerin üzerine, ülkenin askeri güçlerini gönderdiği zaman, o gösteriyi destekleyecek daha büyük bir kitlenin oluşmasına neden oluyor. Biz hükümeti çalışamaz duruma düşüreceğiz... Duyduğuma göre tutuklanmam isteniyormuş ve polis beni her yerde arıyormuş... Tanımadığım bir hükümete teslim olmak niyetinde değilim."

Nelson Mandela

"Sevgili karımdan, çocuklarımdan, anamdan, kardeşlerimden ayrılarak, kendi ülkemde bir kanun kaçağı gibi yaşamak zorunda bırakıldım. İşimi kapatmak zorunda kaldım, mesleğimi terk ettim. Ülkemin birçok insanı gibi acı ve yoksulluk içinde yaşamam gerekti. Zafer kazanılana değin, sizinle yanyana, adım adım ilerleyerek hükümete karşı direneceğim. Ne Güney Afrika'dan ayrılırım ne de teslim olurum. Mücadele çoktan beri benim yaşamım haline geldi. Yaşamımın sonuna değin, özgürlük için savaşacağım."

Nelson Mandela, "yeraltı" yaşamını anlatırken.

"Her ulusun, iki seçenek arasında kalabileceği durumlar başına gelebilir - teslim olmak ya da savaşmak. İşte Güney Afrika için, böyle bir dönem başlamıştır. Teslim olmayacağımıza göre, insanlarımız, geleceğimiz ve özgürlüğümüz için, tüm gücümüzle karşı koymaktan başka seçeneğimiz yok."

Umkhonto we Sizwe'nin yayımladığı bildiriden, 16 Aralık 1961

"Umkhonto'ya bağlı olan bizler, özgürlüğümüzü bugüne dek kan dökülmeden ve siviller birbiriyle kapışmadan çözmeye çalıştık. Şu son anda bile umuyoruz ki, daha önceki barışçı davranışlarımız herkesi uyandırır ve Milliyetçi politikanın ülkeyi bir faciaya doğru ittiği fark edilir. Umuyoruz ki, hükümetin ve onun destekçilerinin çok geç olmadan akılları başlarına gelir ve ülkede iç savaş aşamasına gelinmeden birçok şey düzeltilir."

Umkhonto we Sizwe'nin yayımladığı bildiriden, 16 Aralık 1961

Hükümet, üç günlük greve karşı polisi uyardı ve nöbete dikti. Siyah işçiler işlerine devam etmezlerse, atılmakla tehdit ediliyorlardı. Lider tutuklanmıştı. Toplantılar yasaklanmıştı. Baskı düzeni, grevin başarılı olmaması için çalışıyordu.

Hükümetin grevi bastırmak istemesi ve ulusal konseyin toplanmasını engellemesi, Nelson Mandela'nın son şansını belirledi. Bu önemli bir dönüm noktasıydı. Haziran 1961 yılında açıkladığı gibi o ve arkadaşları şu karara varmışlardı: "Eğer bu ülkede vahşet önlenemiyorsa ve hükümet, tüm barışçı gösterileri vahşetle yanıtlıyorsa, Afrikalı liderlerin, barış ve şiddet içermeme çağrıları yaparak dolaşmaları gerçek dışı ve hatalı bir tutum olurdu."

Bununla şunu demek istiyordu: Afrika Ulusal Kongresi delegeleriyle Komünist Partisi üyeleri gizli bir toplantı yaparak şiddet içermeme felsefesinin işe yaramadığını, şiddete şiddetle karşı koymak gerektiğine karar vermişlerdi. Bir yeraltı sabotaj programı hazırladılar. Buna, *Umkhonto we Sizwe* (Ulusun Mızrağı) adını verdiler.

Sabotaj

Umkhonto ilk darbesini, Afrikanerlerin bir yüzyıl önce, Zuluları yendikleri gün olarak kutladıkları 16 Aralık 1961'de vurdu. Sabotaj cana değil mala, örneğin elektrik direklerine karşıydı.

Birkaç hafta sonra, Mandela ülkeden gizlice ayrıldı. Pasaportu olmadığı için, Botswana'dan geçerek, öteki Afrika ülkelerini gezmeye, liderleriyle buluşmaya ve apartheid'e yapacakları saldırılarda yardımcı olmalarını istemeye gitti. Parasal yardım ve gerilla eğitimi bekliyordu. Gana gibi bazı Afrika ülkeleri, anlayışla dinlediler ve yardım vadettiler.

Mandela altı ay sonra, Bostwana sınırını kaçak olarak geçerek Güney Afrika'ya döndü.

Mandela'nın yeraltı karargâhı, Johannesburg dışında Rivonia'daki Lilliesleaf çiftliğiydi. Polis, Mandela'yı bulmayı umut ederek Winnie'yi izliyordu. Birkaç kez de evini basmışlardı.

Mandela, ülkede dolaşarak yeni bir örgüt kurmaya

Üste ve solda: Bu resimler, "Mandela" adlı filmden alınmıştır. 16 Aralık 1961 günü, elektrik direklerini havaya uçuran ilk bombalar atıldı. Yıllarca, şiddet mallara zarar vermek için uygulandı ama daha sonraları insanlar da öldürüldü.

"Birileri gazeteyi gösterdiğinde Winnie, işindeydi. Başlığı okudu: POLİS, İKİ YILLIK KAÇIŞI SONA ERDİRDİ ve altında NELSON MANDELA TUTUKLANDI. İşten izin aldı ve erkenden eve koştu. "Şimdi ne olacak?" diye endişeleniyordu. O anda, kocasını yitirmiş olduğunun farkında değildi henüz. Kızlarının büyüyüp genç kadın olacaklarını ve Nelson hâlâ hapisteyken, kendi çocuklarını doğuracaklarını bilmiyordu."

Fatima Meer
"Umuttan da Yüksek"adlı biyografisinden.

"Her uygar ülkede olması gerektiği gibi gösteriler çatışmasız, kavgasız yapılacaktı. Ne var ki, bu kampanya için uğraşırken, sanki bir iç savaş ya da devrim hazırlıyormuşuz gibi davrandılar. Bunu kasıtlı olarak yaptılar. Bunu biz yapmadık efendim. Bu hava, hükümet tarafından yaratıldı...
Amacı, bizi kargaşa ve isyan içinde davranan vahşi, tehlikeli ve devrim heveslisi insanlar gibi göstermekti."

Nelson Mandela, Kasım 1962, Pretoria Mahkemesi'nde.

çalışıyordu. "David Motsamai" adında bir şöför kılığına girmişti. Ama bir pazar sabahı, 5 Ağustos 1962 günü, Durban'dan çıkarken, polis arkadan yetişti ve durmasını söyledi; geride iki polis arabası daha vardı. Kim olduğunu biliyorlardı; birisi, onun yoldan geçeceğini fısıldamıştı.

Polis, sonunda onu buldu. Mandela, Pretoria'ya götürüldü ve siyahları greve özendirmek ve ülkeden yasal olmayan yolları kullanarak çıkmak suçları nedeniyle tutuklandı. Beşyıl hapis cezasına çarptırıldı. Mahkumiyetini öğrendiği zaman, salondaki kalabalık dinleyicilere dönerek, yumruğunu kaldırdı ve "Amandla!"(Güçlü olalım!) diye bağırdı.

Hapishane

Hapishane koşulları zordu ve apartheid yüzünden, siyahlar daha da büyük zorluklara katlanıyorlardı. Mandela'ya bir gömlek, sandalet ve el dokuması "tsotsi şortu" denen uzunca bir şort verildi. Daha sonra "tsotsis" adı, o yöredeki genç gangsterlere takıldı. O dönemde, siyah mahkumlara çorap ve ayakkabı verilmezdi. Ve kışın havanın çok soğuk olduğu günlerde bile, tsotsi şortlarını giymek zorunda kalırlardı.

Birkaç ay sonra Mandela, başka üç mahkumla birlikte Cape Town'a gönderildi. Bir gece ve hemen hemen tüm gün boyunca yolculuk ettiler; elleri kelepçeliydi ve birbirlerine zincirliydiler. Kamyonda, tuvalet için kullanılacak bir kova vardı. Cape Town'dan sonra Mandela, gemiye bindirilerek Robben Adası'na götürüldü. Böylece, elde edebilecekleri en büyük güvenliği sağlamışlardı.

Mandela, öteki mahkumlarla birlikte çalışmaya zorlandı. Onlarla birlikte yere oturuyor ve moloz haline getirmek için taşları kırıyordu. Adada, kendilerine hapishane yapmaya uğraşıyorlardı, çünkü apartheide karşı çıkan siyah adam sayısı gitgide artıyor ve mahkumlar çoğalıyordu. Mahkumların bir kısmı, taş ocaklarından taş kesiyor, bir kısmı kireç çıkarıyor ya da kuş pisliği topluyordu.

Nelson Mandela, içerde fazla kalmamıştı ki, ülkede büyük bir dramatik değişiklik oldu. 11 Temmuz 1963 günü, bir kuru temizleme kamyonu, Rivonia'daki Lilliesleaf çiftliğine doğru geldi. Kamyondan polisler ve köpekler fırladı. Aylar önce yeraltına inmiş olan Walter Sisulu da aralarında olmak üzere, orada buldukları on altı kişiyi tutukladılar.

Polis zafer kazanmış gibiydi. Sonunda *Umkhonto we Sizwe*'nin yuvasını keşfetmişlerdi.

Bir numaralı sanık

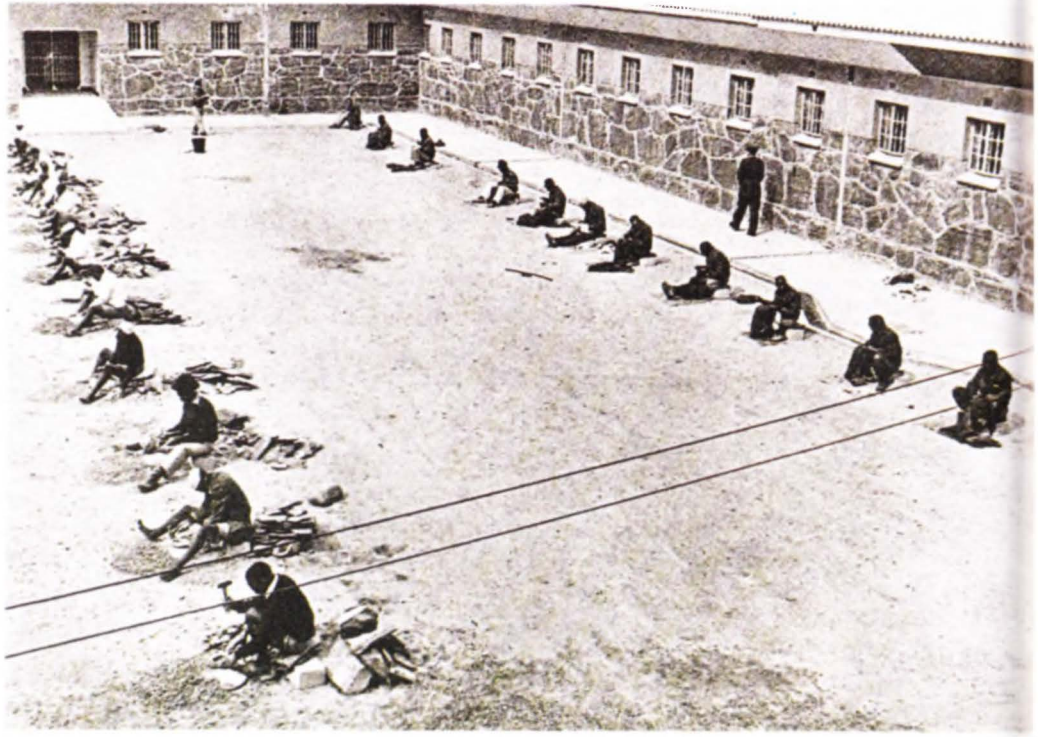
Lilliesleaf'de bulunan belgelere bakılarak, Mandela yeni suçlarla itham edildi ve Pretoria'daki Yüksek Mahkeme'nin huzuruna çıkarıldı.

Bir numaralı sanık olarak listeye geçti. Gruptakiler, sabotaj düzenleme ve vahşi bir devrim hazırlamakla suçlanıyorlardı.

Winnie Mandela, Mandela'nın duruşması sırasında adliyeden ayrılırken. Mandela, beş yıla mahkum edilmişti - ama mahkumiyeti sırasında yeniden yargılandı ve hüküm giydi. Winnie'ye ve çocuklarına yirmi yedi yıl boyunca dönemedi.

Sanık sandalyesindeki Mandela, düşüncelerini söylemeye başladı. *Umkhonto we Sizwe*'yi niçin kurduklarını anlatmaya çalıştı: "Öncelikle, hükümetin gaddar politikası yüzünden, şiddetin artık engellenemeyeceğine inandık. İnsanlarımızın duygularını denetleyecek ve dizginleyecek liderler olmazsa, bu ülkenin değişik ırktan insanları arasında, büyük vahşetin ortaya çıkacağına ve bizi iç savaşa götürebilecek durumlara varılacağına inandık.

İkinci olarak, Beyazların üstünlüğüne karşı, Siyahların sabotaj yapmaktan başka şansları olmadığını gördük. Bu üstünlüğe karşı direnişimiz, her türlü yasayla engellenmişti ve biz ya bu durumu kabullenecek ya da hükümete karşı çıkacaktık. Karşı çıkmayı seçtik..."

Yaşam

Suçları o kadar büyüktü ki, hep birlikte ölüm cezasıyla yüzyüze geldiler. Tüm dünyada, protestolar baş gösterdi. Ve kuşkusuz, Mandela'nın, haklarını ve durumunu anlatırken gösterdiği eğilmezlik, Güney Afrika mahkemesinde bile etkili olmuştu. Karar: Müebbet hapisti.

Mandela, siyah ve Asyah arkadaşlarıyla birlikte, askeri bir uçakla Cape Town'a, sonra da gemiyle Robben Adası'na gönderildi. Nelson Mandela, daha sonraki on sekiz yılını orada geçirdi. Hükümet, politik hükümlülerin, cezalarının indirilmeyeceğini söylemişti. Katiller, hırsızlar ve tecavüzcüler, genellikle cezalarının yarısını ya da üçte ikisini çektikten sonra serbest bırakılıyorlardı. Ama politik hükümlülere bu hak tanınmıyordu.

1960'lar ve 1970'lerde, hapishane koşulları zordu. Yemekler kötü ve çok sınırlıydı. Örneğin, günde bir çay kaşığı şeker hakları vardı. Gardiyanlar, hırsızlık yaptıkları için, mahkumlar çoğu kez hakları olan yiyecekleri de alamıyorlardı. Mandela, beton üzerine konmuş ince bir şilte üzerinde yatıyordu. Hücresinde, tuvalet için kullanacağı bir kova vardı.

Radyo yoktu. Gazete okumalarına izin verilmiyordu; gizlice sokulmuş bir sayfa gazete bile

Yukarı üstte: Nelson Mandela'nın hapsedildiği Robben Adası'nın, Cape Town'daki dağdan görünüşü. 1960'larda, orada her türlü güvenlik önlemi sağlanmış bir hapishane kurulmuştu. Kayalık sahiller, güçlü akıntı ve soğuk deniz, mahkumların kaçmasını önlüyordu.

Altta: Bu adaya hapsedilmiş olan Mandela ile öteki mahkumlar için yaşam koşulları zordu. Ceza olarak, yere oturup eski posta torbalarını onarmaları bekleniyordu.

"İnsanlarımın hapishane dışında yaşadıkları korkunç koşullara karşı duyduğum öfke, hapishanede karşı karşıya olduğum kötü koşullara duyduğum öfkeden çok daha fazladır."

Nelson Mandela

"Hapisteki arkadaşlarının durumuyla yakından ilgilenmesinden kaynaklanan bir sıcaklık vardı onda [Mandela]. Kimsenin işine burnunu sokmadan, herkesin sorununu öğrenmeye ve destek olmaya çalışıyordu. ANC'ye bütünüyle bağlı olduğu halde, öteki mahkumlara karşı da her zaman sıcaktı."

S.R. Mac Maharaj, Nelson Mandela'nın hapishane arkadaşı.

Nelson Mandela'nın annesi, Nosekeni (Fanny), torunlarına hapisteki oğlunu anlatıyor.

büyük ceza verilmesine neden olabiliyordu. Gardiyanlar acımasızdı. Güne sabah 5:30'da başlıyorlardı ve Mandela, uzun saatler boyunca sessizce çalışıyordu. Günün sonunda, çırılçıplak soyularak üstü aranıyordu. Akşam yemeğinden sonra, tek başına bir hücrede kalıyordu.

Mandela, kısa sürede herkese yardım etmek isteyen yanıyla dikkat çekti. Mahkumların ANC'den ya da rakip kuruluş PAC'den olması önemli değildi. Mandela, her zaman dostça davranıyor ve öğüt vermeye hazır görünüyordu. Özgür bir adamken de, sakin ve herkesi dinlemeye sabrı olan biriydi.

Politik mahkumlar, hapishane bünyesinde örgütlenerek, disiplinden spora ve eğitime kadar her şeyi düzenlemeye çalıştılar. Mandela, eski adetlerini terk etmedi ve her sabah hücresinde cimnastik yapmayı sürdürdü. Arkadaşlarıyla satranç ya da domino oynadı ve 1940 yılında alamadığı hukuk doktorası için sessizce çalıştı.

Oradaki etkisi artınca, bunu hisseden hapishane yetkilileri, onu ve Walter Sisilu gibi birkaç kişiyi, öteki mahkumlardan ayırarak başka bir bölüme koydular.

Değişme zamanı

Robben Adası'nda, gelişmeler gözlenmeye başladı. Yemek daha iyiydi, daha sıcak tutacak giysiler ve yatak verilmişti. Gazete ve dergi okumaları için de izin çıkmıştı. Değişik tür bir hapishane müdürü iş başına gelmiş olmalıydı.

Aylar geçiyor ve Mandela, Winnie'den hiç mektup alamıyordu.

Mektupları sansür eden görevli, onunla dalga geçerek Winnie'nin artık onunla ilgilenmediğini ve bu nedenle mektup yazmadığını söylüyordu. O sırada yeni müdür görev başına geldi ve Mandela ona mektup konusunda şikayette bulundu. Soruşturma yapıldı ve sansürcünün Winnie'den gelen altı mektubu Mandela'ya vermediği öğrenildi. Müdür, üzüntülerini ileterek Mandela'ya, bunun bir daha olmayacağı konusunda söz verdi.

Hapishane idaresindeki iyileşmeler, Güney Afrika politikasıyla koşut gidiyordu. Apartheid hâlâ vardı ve acımasızca uygulanıyordu. Ama Afrikaner Milliyetçileri bile, artık ırk ayrımcılığını böyle uygulamaktan daha akıllıca bir şeyler yapılabileceğini düşünüyorlardı.

Winnie'nin mücadelesi

Mandela'nın, eşinden ve çocuklarından uzakta oluşunun acısına, bir de, Winnie'nin kendi özgürlüğünü koruma ve politik çalışmaları nedeniyle yaşadığı sıkıntılar ekleniyordu. Politik ilişkileri nedeniyle, çoğu kez kocasını görmesi engelleniyordu ve Winnie, onu görebilmek için özel izin almak zorunda kalıyordu. Üstelik, Cape Town, Johannesburg'a 950 mil uzaklıkta olduğu için, pahalı bir yolculuk oluyordu.

On sekiz ay boyunca, Mandela'yı ziyaret edememişti, çünkü mahkemeye çıkarılmadan göz altında tutulmuştu. Terör Yasası nedeniyle suçlanıyordu. Bunun sonunda ölüm cezası bile vardı ama beraat etti. Bir yolunu bulup onu rahatsız ediyorlardı. Polis, gece ya da gündüz evini basıyordu. Ayrıca, üzerine adamlar salarak korkutuyorlardı. Üstelik, o kadar uzun bir mesafeyi gidip gelmek çok yorucu oluyordu.

Derken Winnie, Johannesburg'un iki yüz mil uzağındaki Brantfort köyüne sürüldü. Orada yaşamaya mahkum edilmişti. Köyü, izinsiz terk edemeyecekti. Evinin telefonu da yoktu. Köydeki telefon kulübesi, bürosu haline gelmişti. Günde iki kez oraya gidiyor, arkadaşlarına telefon ediyor ya da telefon bekliyordu. Kocasıyla ilgili söyleyeceği hiçbir şey basılmıyordu.

16 Haziran 1976'da siyah muhalefet, sonunda patladı. İnsanların artık dayanacak hali kalmamıştı. Hele Afrikaan dilinin, siyah okullarmda daha fazla kullanılması konusu gündeme gelince, ülkenin her yerinde protestolar başladı. Buna, "Çocuk isyanı" dendi. Çünkü bu isyanı okul çocukları başlatmıştı. Polis ateş etti, ateş etti, ateş etti. Yılın sonuna dek, çoğu okul çocuğu olmak üzere yüzlerce kişi öldürüldü.

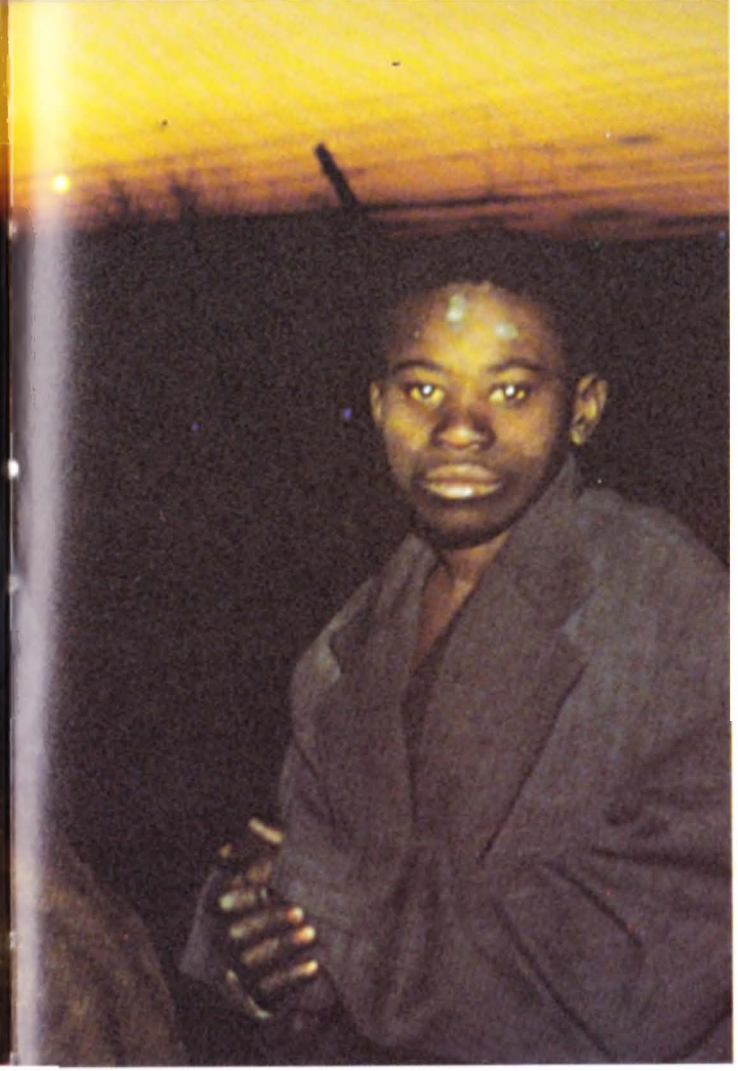
O [Mandela], diğerlerine, iri cüssesiyle adeta tepeden bakıyordu. Herkes ona saygı duyuyordu. O konuşurken biz dinliyorduk. Sabırlıydı, hoşgörülüydü ve hiçbir zaman öfkeye kapılıp kendini kaybetmezdi."

Strini Moodley, Robben Adası'ndan bir mahkum.

Winnie Mandela, kocasının politik düşüncelerini ve bu uğurda gösterdiği özverileri paylaşıyordu. Bu resim 1965'te çekilmiştir.

16 Haziran 1976'da, apartheide karşı "Çocuk İsyanı" başlamıştı. Önce, Soweto'daki okul çocukları arasında başladı, sonra ülkenin her yerine hızla yayıldı. Üstte: Johannesburg, Alexandra'da, kurşunlanarak öldürülen bir polis kurbanı. Solda: Şiddet yayıldı ve dükkanlar, hükümet binaları ateşe verildi. Büyük duman bulutları yükseldi.

Üstte: Polisin zorunlu yerleşim politikası ve göç eden işçilerin durumu dolayısıyla, siyah aile düzeni bozulmuştu. Okul çocuklarının yalnızca yüzde 3'ü, hem anası hem de babasıyla birlikte yaşayabiliyordu. Güney Afrika'da, işsiz, evsiz ve eğitimsiz gençler, büyük sorun olmuştur. Bunlara "Kayıp nesil" denir.

O günden sonra Güney Afrika'daki protestolar hiç dinmedi. Kimi zaman birkaç ay durum sakinleşir gibi oluyor, sonra yeniden olaylar başlıyordu. Güney Afrika, huzurla yaşanacak bir yer olmaktan çıkmıştı.

Değişiklik isteyen insanların protestoları, Mandela'nın adını yeniden ön plana çıkardı. Mandela, hapiste olması nedeniyle uzun yıllar boyunca, unutulmuş gibi görünüyordu. Ama Afrikalıların yüreğinde o her zaman yaşamıştı. Hem Güney Afrika hem de dünya, Robben Adası'ndaki adamın niteliği ve gücüyle ilgili haberleri zaman geçtikçe yeniden duymaya başladı.

Hükümet, politik örgütleri kapatıyordu. Ama bir hareketin yasa dışı olduğunu ilan ettiği zaman, yeni bir hareket başlıyordu. 1980'lerin ortalarında, yüzlerce halk protestocusuna destek veren, Birleşik Demokrat Cephe kurulmuş ve Afrika Ulusal Kongre'sinin amaçları belirtilmişti. Binlerce insanın katıldığı yeni toplantılar yapılıyordu.

Mandela'nın özgürlüğü için çağrı

Ülkede gelişen tehlikeyi ilk görenlerden biri de hükümet oldu. 1976'daki Çocuk İsyanı'dan önce, hükümet, Mandela'ya yaklaşmaya başladı. Ülkeyi terk etmediği takdirde, hapishaneden çıkabileceği söylenmişti. "Bağımsız" eyaletlerden biri olan Transkei'ye gidebilirdi. Mandela bunu reddetmişti.

1970 yılı boyunca, üç dört kez daha, çeşitli öneriler yaptılar. Mandela her defasında, hapishaneyi ancak koşulsuz terk edeceğini söylüyordu. Salıverildiği zaman, her istediğini yapabilecek özgür bir insan olmak istiyordu. Onu görmeye gelebilen birkaç arkadaşı ya da yüksek rütbeli kişiler, hapishaneden parlayan gözlerle çıkıyorlar ve Nelson'ın, cesaretini, zekasını ve Güney Afrika'daki ırkçı sorunlara katkısını anlatıyorlardı.

Mandela'nın değeri giderek fark ediliyordu. Dünyanın birçok ülkesindeki üniversiteler, kent kurulları ve sendikalar, saygılarını sunmak için, ona payeler vermeye, sokaklara, meydanlara onun adını koymaya, Mandela bursları oluşturmaya başladılar. Hükümetler, politik partiler ve uluslararası organizasyonlar, onun özgür bırakılması için çağrılarda bulunmaya başladılar.

Pollsmoor Hapishanesi

Nelson Mandela'nın koşulları adamakıllı iyileşmişti. On sekiz yılını Robben Adası'nda geçirdikten sonra, 1982'de bir gün, yarım saat içinde hapishaneden ayrılacağı söylendi. Sisilu ve birkaç arkadaşıyla birlikte, Cape Town'daki Pollsmoor Hapishanesi'ne götürüldü. Hapishane, kent yakınındaki, güzel bir çiftlik arazisi içine yerleştirilmişti. Belki de hükümet, Mandela ile arkadaşlarının, adada fazla etkin olmaya başladıklarını düşünerek korkmuştu.

Bir ameliyat için hastaneye gitmiş, çıkınca da, Pollsmoor Hapishanesi'ne ama kendisine ait özel bir hücreye yerleştirilmişti.

Adalet Bakanı onu ziyarete gelmeye başladı. Uzun ve kapsamlı tartışmalara giriyorlardı. Gardiyanlar ona

1986 yılında, Nelson Mandela'yı ve öteki siyasi liderleri, hapisten çıkarma çağrısı çok ağırlık kazanmıştı. Cape'deki Middleburg gibi küçük kasabalarda bile, insanlar böyle toplanıp gösteriler yapıyorlardı. Yalnızca bayraklarla donanmış, silahsız olarak gösteri yapan bu insanlar, polisin dağılma emrine karşı çıkıyorlardı.

saygılı davranıyorlar, hatta kapıdan çıkacağı zaman kenara çekiliyorlardı.

Tüm bunlara rağmen o, özgürlüğü elinden alınmış bir adamdı. Pollsmoor'daki güvenlik sistemi çok iyiydi ve Mandela'nın hücresi iç tarafa bakıyordu; görebildiği tek şey, gri hapishane duvarları arasından bir avuç gökyüzüydü. Noel'de iyilik olsun diye, onu dışarı çıkarmışlar ve çimen üzerinde biraz yürümesine izin vermişlerdi. Bu çok coşkulu bir andı: Yirmi yıldır, ilk kez, çimene dokunabilmişti.

Salıverme ama bir koşulla...

Ocak 1985'te, Güney Afrika Başkanı, P.W. Botha, Nelson Mandela'nın salıverilmesi koşulunu kamuya açıkladı. Mandela, çıkmak istiyorsa şiddeti kınamalıydı. Ama apartheid hâlâ geçerliydi ve ANC ile beyazların arasında hâlâ silahlı dövüşler oluyordu. Mandela için, şiddeti kınamak, ANC'yi ve onun çabalarını mahkum etmek demekti.

Mandela, bunun üzerine bir yazı yazdı ve kızı Zindzi, Soweto'daki bir toplantıda onu halka okudu.

"Siyahların kitle halinde öldürülmeleri, Güney Afrika tarihinin kara lekesidir ama bugüne dek, bu kadar korkunç bir şey yapmamışlardı: Modern silahlarla donanmış güçler, okul çocuklarına saldırdılar."

Mary Benson
Güney Afrikalı yazar

11 Temmuz 1988 - Londra'nın Wembley Stadyumu'nda, Nelson Mandela'nın,birkaç gün sonraki yetmişinci yaşgününü kutlamak için, büyük bir rock konseri düzenlenmişti. Oradaki insanlar ve dünyanın birçok ülkesinde konseri televizyondan izleyenler, Mandela'nın özgür bırakılması çağrısına katılıyorlardı.

Mandela şöyle diyordu: "Ben yaşamıma sizlerden daha az değer veren biri değilim. Ama, ne doğuştan kazandığım haklarımı ne de halkımın doğuştan kazanmış olduğu özgürlük hakkını satabilirim."

Ancak kendisi ve ANC özgür olduğu zaman, hükümetle görüşmelere başlayabilirlerdi.

"Ben özgür değilken, siz özgür değilken, hiçbir şey için söz veremem, verecek değilim. Sizin ve benim özgürlüğüm birbirinden ayrılarak değerlendirilemez. Geri döneceğim."

Mandela'nın özgür bırakılması için, dünya çapında çağrılar sürüp gidiyordu. O, artık Güney Afrika'nın ve dünyadaki tüm baskı altındaki halkların özgürlük simgesi olmuştu.

Hükümet içinde çatlama

Güney Afrika hükümeti içinde ayrılıklar başlamıştı. Mandela'nın durumu onları utandırıyordu. Onun yüzünden, dünyanın ilgisi, apartheid ve kendi gücünü korumak için şiddete başvuran hükümet üzerine yoğunlaşıyordu. Hükümet üyelerinin bir kısmı, Mandela hapisten çıkarsa, neler yapabileceğini düşünerek, onu özgür bırakmaktan korkuyordu. Ötekilerse, başka seçim şansı kalmadığını söylüyorlardı.

Dünya basını, Mandela'yla yakından ilgileniyordu. Hapisten çıkarılması konusuyla ilgili her türlü ayrıntı dikkatle izleniyordu. 18 Temmuz 1988'deki yetmişinci yaşgünü, hiçbir yaşgününün ilgi görmediği kadar önemsenmişti. Londra'daki Wembley Stadyumu'nda, ünlü rock şarkıcılarının katıldığı bir konser düzenlenmiş ve dünyanın her yerinden milyonlarca seyirci bu olayı izlemişti.

Derken, bir gün, hasta olduğunu bildirdiler. Veremden hastaneye kaldırıldığını duyan insanlar endişelendiler. Ama Mandela iyileşti ve Cape Town civarındaki, Victor Verster Hapishanesi yakınlarında, rahat bir eve yerleştirildi. Ailesinin onunla birlikte yaşaması önerisini de reddetti; onları da hapse sokmak istemiyordu. Evin rahatlığına rağmen, çoğunlukla yalnızdı ve yalnızlık çok yıkıcıydı.

"Dünyanın en ünlü politik mahkumunun yetmişinci yaşgününü kutluyoruz. Ağustos 1962 yılındaki mahkumiyetinden sonra, Nelson Rolihlahla Mandela, Güney Afrika'daki özgürlük mücadelesinin bayrağı oldu. O ülkede, kimse ondan söz edemez ya da portresini asamaz, oysa Güney Afrika halkı, hatta o hapishanelerde yitip gittikten sonra doğmuş insanlar bile onu, gerçek liderleri olarak kabul etmektedirler."

"Nelson Mandela'nın Yetmişinci Yaşgünü Kutlamaları"ndan.

"Uluslararası düzeyde saygı görmüştür: Üniversite fakülteleri ve öğrencileri tarafından; İskoçya'nın, İtalya'nın, Yunanistan'ın, Avustralya'nın çeşitli kentlerinde, yollar, parklar, binalar ve meydanlar onun adıyla anılmaktadır. Şiirler ve şarkılar onun yaşamını anlatır. 53 ülkeden 2000 vali ve birçok ülkenin hükümet üyeleri, onun salıverilmesi için çağrı yapmışlardır."

"Nelson Mandela'nın Yetmişinci Yaşgünü Kutlamaları"ndan.

"Bir adam, tüm Güney Afrika'nın esin kaynağı oldu - Nelson Mandela. Onun yaşamı, bizim insanlarımızın özgürlük hasretini temsil etmektedir; onun tutsaklığı, tüm Güney Afrika halkının tutsaklığıdır; onun ve öteki politik liderlerin, koşulsuz özgür bırakılması için yapılan savaş haksızlığa, ırkçı yobazlığa ve insanlığa karşı yapılan savaş demektir."

Oliver Tambo
ANC Başkanı

1989 yılında, politik olaylar hızlı bir gelişme gösterdi. Ülkenin ekonomik durumu kötüleşiyordu. Bitip tükenmez bir kargaşa vardı ve öteki ülkelerin uyguladıkları yaptırımlar, ekonomiyi sarsmıştı. 1990 yılında, F.W. de Klerk, Güny Afrika Başkan'ı seçilince, Mandela'nın özgür bırakılması, an meselesi haline geldi.

2 Şubat 1990'da, Güney Afrika'da değişiklik yapılması konusundaki baskıyı kabul etti ve Afrika Ulusal Kongresi'nin, Pan-Afrikanist Kongresi'nin yeniden açılmasına izin verdi. Ve tüm öteki örgütler de yasa dışı olmaktan kurtuldular.

Sonunda - özgürlük

Sonunda, 10 Şubat'ta Başkan, bir gün sonra, Mandela'nın koşulsuz olarak özgür bırakılacağını söyledi.

İşte bu nedenle, o günün öğleden sonrasında, Victor Verster Hapishanesi'nin önü, dünyanın her yerinden gelen yüzlerce gazeteciyle dolmuştu. Cape Town'daki Belediye Binası'nın önünde toplanan kalabalık insan grupları, kendilerini özgürlüğe götüreceğine inandıkları liderin yüzünü ilk kez görmeye hazırlanıyorlardı.

Mandela konuşmasına, barıştan, demokrasiden ve özgürlükten söz ederek başladı. Ve aynı kararlılığı taşıdığını bildirerek son verdi: "Sözümü bitirirken, 1964 yılında mahkum olduğum zaman, söylediklerimi yinelemek istiyorum. Bu sözler, bugün için de, aynen geçerlidir: "Beyaz egemenliğine karşı savaştım. Siyah egemenliğine karşı da savaştım. İnsanların, eşit fırsatları paylaşarak uyum içinde yaşayacakları demokrat ve özgür toplum hayalini kurdum hep. Bu benim için gerçekleştiğini görmek istediğim bir idealdir. Ve Tanrı, öyle uygun görürse, uğrunda ölmeye hazır olduğum bir amaçtır."

Bu sözleriyle, hapisten çıkışın bir son değil, bir başlangıç olduğunu açıkça ilan ediyordu. Zaman yitirmeden hükümet yetkilileriyle görüşmeye başladı ve ANC ile hükümet arasında bir ilişki başlatıldı.

İki grup bir arada, hapisteki siyasi tutukluların nasıl çıkartılacakları ve sürgündeki insanların nasıl geri getirtilecekleri konusunu tartıştılar.

Karşıda: Yirmi yedi yıl boyunca hapiste kalan ama hiç eğilmeyen Nelson Mandela, 13 Şubat 1990'da, Soweto'da yapılan coşkulu "Hoş geldin" toplantısında konuşuyor. İki gün önce, hapisten çıkıp da Cape Town'ın Grand Parade bölgesinde onu bekleyenlere kavuştuğu günden beri, her yer sevinçten inliyordu.

Kin ve öfke hissetmeden

Mandela, bir toplantıdan ötekine giderek konuşuyordu ve bu konuşmalarda, beyaz adamları şaşırtan bir şey vardı: Geçmişle ilgili hiçbir kin ve öfke taşımaması. Beyazların, azınlık olarak kalmaktan ve azınlık yasalarına tabi olmaktan endişe duyduklarını söyleyerek onlara anlayış göstermek gerektiğini belirtiyordu.

Bir yandan da dünyayı dolaşıyor, ANC için maddi destek arıyor ve çeşitli hükümetlere özgürlüğünü desteklediklerı için teşekkürlerini sunuyordu. ANC Başkan Yardımcısı seçilmişti, ama örgütü o yönetiyordu. ANC'de çalışan meslektaşlarını, Ulusal Yürütme Komitesi'ni kurarak, hükümetle bir arada, yeni bir anayasa için çalışmalara başlamaya özendiriyordu. ANC'taki saldırgan tepkileri frenlemeye ve şiddeti askıya almaya çalışıyordu.

Nelson Mandela ile Başkan de Klerk, aralarında bir yakınlık geliştirdiler. Her ikisi de, Nobel Barış Ödülü için aday gösterildiler. O ödülü alamadılar ama başka uluslararası ödüllere layık görüldüler.

Görüşmeler ilerledi sonunda de Klerk, ırk ayrımcılığı yasasını kaldırdığını ilan etti. Farklı gruplar için Farklı Gelişim Yasası, Toprak Yasası, Grup Bölgeleri Yasası ve Nüfus Sınırlaması Yasası ortadan kalktı. Siyahlarla beyazlar artık eşit kabul ediliyordu. O dönem, Güney Afrika'daki insanlar arasında, bir dostluk ve umut dönemiydi. Her iki tarafın düzenlediği ırkçı şiddet saldırıları da ortadan kalkmıştı. Beklentiler büyüktü.

Winnie

Temmuz 1991'de, Mandela, ANC Başkanı olarak seçilmişti ve Demokratik Güney Afrika Kuruluşu'yla (CODESA) yaptıkları görüşmeleri sürdürüyordu. Mandela, barışçı, kararlı ve etkileyici bir lider olarak görünüyordu. ANC, onun sayesinde toparlanmıştı ve hükümet liderleri onunla görüşüyorlardı. Beyazlarla

Karşıda: Nelson Mandela, dünyanın birçok kentine ziyaretler yaptı. New York'da, yüzlerce, binlerce insan sokakları doldurarak, hakkında çok şey duydukları bu adamı alkışladılar. Onu coşkuyla karşıladılar, gökdelenlerin penceresinden kağıtlar uçurdular.

çok başarılı ilişkiler içine girmişti. Politikadan iyi anlıyor, zekasını ve becerilerini yerinde kullanıyordu. Mandela'nın politik yaşamı iyi gidiyordu ama özel yaşamında sorunlar başlamıştı.

Winnie Mandela'nm, ANC Toplumsal Refah Dairesi'ndeki yardımcısıyla ilişkisi olduğu söyleniyordu. Sonunda Nelson, evinden ayrıldı. Bazı çelişkili konular ve dedikodular, Winnie'nin peşini bırakmıyordu. Bunlar basit aşk dedikodularından da öte bazı söylentilerdi. Gazete haberleri, onu, genç devrimci Stompie Moeketsi'nin cinayetine karışmakla suçluyordu. Herşeye rağmen Nelson Mandela, mahkeme süresince, eşinin yanında bulundu ve onun masum olduğunu anlatmaya çalıştı.

Ne var ki, ANC tarafından, karısından uzak durması konusunda, büyük baskı altındaydı. Çünkü Winnie, politik utanç kaynağı olmuştu. Sonunda Winnie'den uzaklaştı. Onu hâlâ sevdiğini söylediği halde, aralarında aşılamayacak farklılıklar oluşmuştu. Bu dönem, Mandela için çok zor ve sancılı bir dönem oldu. Basın ve tüm Güney Afrika, anladı ki, Mandela'nın politik yaşamı, kendi özel sorunlarından daha önemliydi ve bu konular onun düşüncelerini ve olayları etkileyemezdi.

Şiddet korkutuyor

CODESA toplantıları, sorunlarla yüklüydü. Ülke ekonomisi çok zor durumdaydı; büyük iş kuruluşları

Solda: Güney Afrika Başkanı, F.W. de Klerk, Nelson Mandela'yı hapisten çıkarmaya karar veren kişiydi. Aralarında, saygıya dayalı bir dostluk gelişti. Bir arada, apartheidsiz bir Güney Afrika kurma girişimini başlattılar.

güvenlik arıyorlardı ve ANC ile hükümetin anlaşmasını istiyorlardı. Ne var ki, bu anlaşma bir türlü gerçekleşemiyordu. Mandela'nın, de Klerk'le yaptığı özel görüşmelere rağmen, konuşmaların sonu getirilemedi.

Şiddet hareketleri artık beyazlarla siyahlar arasında değildi. Bu kez, siyah gruplardan ANC ile Zulu kuruluşu Inkhata arasında çatışmalar oluyordu. Bu durum, reform karşıtı olan beyazlara iyi bir koz verdi. Siyah ırka özgürlük verildiği zaman, böyle birbirleriyle kapışacaklarını önceden bildiklerini söylüyorlardı. Herkes şiddetten korkuyordu. Bu şiddetin, güvenlik güçleri tarafından kasıtlı olarak çıkartıldığı söylentileri yayılıyor ve hükümetin sorumlu olduğu söyleniyordu. Hükümet bunu kabul etmiyor, ama sorumlu kişileri de arayıp bulmuyordu. Sonuçta, halkın güvenini yitirdi. Çok kişi, de Klerk'in aslında barışı sağlamaya niyeti olmadığını, yalnızca konuşmakla kaldığını ve ANC üyelerini saldırgan kişiler olarak göstermek istediğini söylüyordu. Gerçek neydi bilinmez, ama bu olaylar CODESA'yı baltaladı ve görüşmeler sona erdi.

Güç savaşı

Mandela'nın özgürlüğünden sonra yer alan büyük değişiklikler, hem beyazların hem de siyahların değişim ve işbirliğinden yana olduklarını belirtmişti. Başarısızlığın nedeni, güç savaşları ve yeni bir hükümet oluşturmadaki zorluklardı.

Siyahlar arasında, Mandela'ya destek verildiği gözleniyordu. Ama kişisel yetkisi, ANC ile İkhata arasındaki savaşı sona erdirmeye yetmiyordu.

Mandela'nın sorunu, destan kahramanıyla insan arasında bir yerlerde olmasından kaynaklanıyordu. Birincisi, insanüstü, her şeyi yapabilecek güçte bir kişiydi. İkincisi ise, akıllı, yetenekli ve özgürlük savaşı içinde kararlı, ama etten ve kemikten oluşan bir insandı. Ve her insan gibi onun da zayıf yanları vardı.

Nelson Mandela, apartheidi sona erdirmek ve dünyanın en önemli sorunlarından biriyle savaşmak için elinden geleni yapan bir insandı.

Önemli Tarihler

1652 Cape'de, ilk beyaz yerleşim bölgesi kurulur.

1795 Büyük Britanya, Cape'deki yönetimi ele geçirir.

1834 Büyük Göç başlar: On binden fazla Afrikaner, Cape sömürgesinden ayrılır.

1899 Boer Savaşı başlar ve 1902'ye kadar devam eder.

1910 31 Mayıs: Güney Afrika Birliği kurulur. Siyah insanlar Birlik içinde yer alamaz ve onlara ikinci sınıf vatandaş muamelesi yapılır.

1912 Afrika Ulusal Kongresi (ANC) kurulur.

1913 Toprak Yasası kabul edilir; toprakların yalnızca yüzde7.3'ü siyahlara ayrılır.

1918 18 Temmuz: Nelson Rolihlahla Mandela, Güney Afrika'nın Transkei bölgesindeki Qunu köyünde doğar.

1938 Nelson Mandela, Fort Hare'deki Güney Afrika Üniversitesi'ne kayıt yaptırır.

1941 Nelson Mandela, grev yaptığı için okul yönetimi tarafından okuldan atılır. Johannesburg'a gider ve Walter Sisilu tarafından ANC ile tanıştırılır.

1942 Nelson Mandela, yazışma yoluyla Üniversite diploması alır. Ardından, Witswaterstrad Üniversitesi'ne, hukuk öğrenmek üzere kayıt yaptırır ama koşullar nedeniyle tamamlayamaz.

1944 ANC Gençlik Birliği kurulur. Nelson Mandela, Yönetim Kurulu'na seçilir. O yıl, Evelyn Mase ile evlenir.

1948 Nelson Mandela, Gençlik Birliği'nin genel sekreteri olur. Ulusal Parti, ülkedeki seçimi kazanır ve apartheid ilan eder.

1949 Aralık: ANC, Gençlik Birliği'nin "Hareket Programı"nı kabul eder.

1950 Nüfusu Sınırlama Yasası, Grup Bölgeleri Yasası ve Komünizmi Bastırma Yasası geçirilir ve Komünist Parti kapatılır.
1 Mayıs: Komünist Parti yasaklamaya karşı grev çağrısı yapar. Polis ateş açıp on sekiz kişiyi öldürür.
26 Haziran: Öteki grupların da desteklediği ANC, bir günlük protesto mitingi başlatır. Bu mitingi Nelson Mandela örgütler.

1952 Nelson Mandela, Transvaal ANC Başkanı olur. Direniş hazırlamak için görevlendirilir. Adaletsiz yasalar nedeniyle hükümete karşı, şiddet içermeyen bir kampanya başlatılır. Apartheid yasalarına karşı gelen 8.500 kişi tutuklanır. ANC'nin üyeleri, yedi binden, yüz bine çıkar. Nelson Mandela ile Oliver Tambo, ortak olarak avukatlık bürosu işletirler.

1953 Eylül: Otuz beş yaşındaki Nelson Mandela yasaklı biri olarak kabul edilir. Yasaklama yasalarına göre ANC'den istifa etmesi ve politik toplantılara katılmaması gerekmektedir.

1955 26 Haziran: Johannesburg'da, Halk Kongresi kurulur. Üç bine yakın delege katılır ve Özgürlük Bildirisi yayımlanır.

1956 Nelson Mandela'nın Evelyn Mase ile olan evliliği sona erer.
Aralık: Nelson Mandela, ihanetle suçlanan 156 kişiden biridir. Dört yıl süren İhanet Mahkemesi sonunda, hepsi serbest bırakılır.

1958 14 Haziran: Nelson Mandela, Winnie Nomzano Mdikizela ile evlenir.

1960 21 Mart: Sharpville Katliamı: Polis, Paso Yasası'na karşı direnen silahsız insanlara ateş açar. Altmış dokuz gösterici ölür.

30 Mart: Acil Durum ilan edilir. Mandela, beş aylık bir mahkumiyet alır.
8 Nisan: ANC ve PAC yasaklanır ve yeraltına geçer.

1961 Umkhonto we Sizwe, Nelson Mandela başkanlığında kurulur.

1962 5 Ağustos: On yedi ay yeraltında çalıştıktan sonra, Nelson Mandela, Kasım ayında tutuklanır ve beş yıla mahkum edilir.

1963 24 Mayıs: Nelson Mandela, Pretoria Hapishanesi'nden alınıp Robben Adası'na gönderilir.
11 Temmuz: Umkhonto we Sizwe'nin on altı üyesi tutuklanır.
Ekim: Nelson Mandela, başka suçlardan yargılanmak üzere Pretoria'ya getirilir.

1964 11 Haziran: Mandela, sabotaj yapmak ve korkunç bir devrim hazırlamakla suçlanır. Müebbet hapse mahkum edilerek Robben Adası'na getirilir. Orada, on sekiz yıl kalır ve 1942 yılında başladığı doktora çalışmalarını orada tamamlayarak derecesini alır.

1973 Nelson Mandela'ya hapisten salıverilip Transkei'ye gitmesi önerilir. Reddeder.

1976 16 Haziran: Soweto'da, binlerce siyah çocuğun başlattığı gösteri, polis ateşiyle sona erdirilir. "Çocuk İsyanları" ülkenin her yerine yayılır ve yüzlerce çocuk ve yetişkin öldürülür.

1979 Nelson Mandela'ya Hindistan'ın Nehru Ödülü verilir.

1983 Nelson Mandela'ya, New York'taki, City College'den, onur derecesi verilir. Aynı zamanda Avusturya İnsan Hakları Ödülü'nü alır.

1985 Ocak: Başkan P.W. Botha, Nelson Mandela'ya, şiddeti kınaması koşuluyla, özgürlüğünü vereceğini söyler. Mandela, bir kez daha reddeder.

1986 Acil durum ilan edilir ve Paso Yasası baskısı artırılır.

1988 18 Temmuz: Nelson Mandela'nın yetmişinci yaşgünü. Kısa süre sonra, vereme yakalanır. Tedavi olur ve Victor Verster Hapishanesi'ne gönderilir.

1899 4 Temmuz: Nelson Mandela, Başkan F.W. de Klerk ile tanışır.

1990 2 Şubat: Başkan F.W. de Klerk, ANC ile PAC'nin, Komünist Parti'nin ve öteki örgütlerin yasaklarını kaldırır.
11 Şubat: Yetmiş bir yaşındaki Nelson Mandela, yirmi yedi yıl sonra hapisten, koşulsuz olarak serbest bırakılır.
2 Mayıs: ANC ile Güney Afrika Hükümeti arasındaki ilk görüşmeler başlar. İki taraf da barışçı bir düzen istemektedir ama bu kez ANC ile İnkhata arasındaki sorunlar yüzünden şiddet başgösterir.
Ekim: Farklı Af Yasası iptal edilir. Acil durum kaldırılır.

1991 F.W. de Klerk, kalan apartheid yasalarını da kaldırır.

20-21 Aralık: Demokratik Güney Afrika Toplantısı (CODESA) bünyesinde çalışmalar başlar.

1992 13 Nisan: Nelson Mandela, karısı Winnie'den ayrıldığını ilan eder.
15-16 Mayıs: CODESA II, İnsan Hakları Bildirisi ve bölgesel yönetimlerin karar almadaki yetkileri konularına takılarak kilitlenir.
28-31 Mayıs: ANC, ulusal parti konferansı yaparak, "geniş çaplı gösterilerle", hükümete baskı yapmak ister.
17 Haziran: Biopatong kentinde, Kwa Madala Yurdu sakinleri tarafından kırktan fazla insan öldürülür. ANC, hükümetle olan ilişkiyi keser ve CODESA'dan çekilir.

Sözlük

Afrika Ulusal Kongre'si (ANC): 1912'de Güney Afrika'da kurulan, ulusal birlik ve siyahlar için eşit haklar isteyen kuruluş. ANC daha sonraları şiddet içermeme felsefesini benimsedi ama 1960 yılında yasaklandı. Sonra yeraltına geçti ve 1961'de askeri bir yan kuruluş geliştirdi, Umkhonto we Sizwe. 1990 yılında yasaklama kararı kaldırıldı.

Afrikaan: Hollandalılar tarafından geliştirilen bir dil. Boerlerin yeni nesilleri tarafından konuşuluyordu ve Güney Afrika'nın, resmi iki dilinden biriydi (öbürü İngilizce). Güney Afrika'daki siyahlar, bu dili kullanmak istemediler. Oysa hükümet, okullarda, İngilizce yerine Afrikaan dilinin konuşulmasını istiyordu. Bu zorlama, sonunda 1976'da Soweto'da isyana neden oldu.

Afrikaner: Güney Afrika'nın Afrikaan dili konuşan beyaz insanları. Çoğunlukla Boerlerin neslinden gelen kişiler.

Apartheid: Kelime anlamı, "Ayrılık" demektir, değişik ırktan kişiler arasındaki ayrımcılığı gösterir. Apartheid, 1948 yılında Güney Afrika'da hükümet politikası haline gelmiştir.

Asyalılar: Güney Afrika'da yaşayan Hintli, Çin kökenli kişilere takılan ad. İlk Asyalılar, 1860 yılında, Britanyalılar tarafından işçi olarak çalışmak üzere Güney Afrika'ya getirilmişti.

Ayrımcılık: Bir grup insanı diğerlerinden ayırmak. Genellikle, beyazları siyahlardan ayırmak anlamında kullanılır. Bu sistemde, iki grup için, ayrı ayrı haklar sağlanırdı ama siyahların yaşam koşulları her zaman daha kötü düzenlenmişti.

Bantu: Güney ya da orta Afrika'da yaşayan ve Bantu dilini konuşan insanlar - Swahili, Xhosa, Zulu kabileleri gibi. 1978'e kadar, Güney Afrika hükümetinin, tüm siyahlara taktığı addı.

Beyaz: Güney Afrika'da, Avrupa kökenli, pembe ya da açık esmer derili insanlar için kullanılan bir terim. Güney Afrika'da, 1987 yılında 29 milyon nüfusun, 4.9 milyon'u beyazdı.

Boer: Kelime anlamı, "çiftçi" demektir. Güney Afrika'ya yerleşen Hollanda ya da Fransa kökenli protestanlar.

Boer Savaşı: 1899 ile 1902 yılları arasında. Britanyalılar ile Boerlerin yaptığı savaş.

Boykot: Protesto etmek için, bir şeyi satın almaktan, bir işle uğraşmaktan vazgeçmek.

Demokrasi: Ülkenin, kendi insanları ya da seçilen temsilcileri tarafından yönetilmesi. Güney Afrika'nın, seçilmiş bir hükümeti olduğu halde, orada demokrasi yoktu, çünkü yüzde 69'u oluşturan siyahların seçme hakkı yoktu.

Grup Bölgeleri Yasası: 1950'de geçirilen ve insanların kendi ırk gruplarına göre, hangi bölgelerde oturacaklarını belirleyen yasa.

Gerilla: Hiçbir orduya dahil olmadığı halde, savaşa katılan kişi.

İhanet: İnsanın ya da grubun, bağlı oldukları hükümeti ya da devleti devirmeye kalkması.

Irk: Aynı tarihi, dili, ataları ve coğrafya bölgesini paylaşan insanlar. Bazı insanlar, kendi ırklarının "üstün ırk" olduğuna inanarak, başkalarını "aşağıda" görürler. Genetik araştırmalar göstermiştir ki, saçlarda ya da derideki benzerliklerin biyolojik bir temeli vardır. Değişik alanlardaki yetenekler, kişilik ve zeka, her gruptaki insanlar arasında bile çok farklıdır.

Irkçılık: Bazı ırkların, üstün olduğuna inanış. Bu inanç, insanların, öteki ırktakileri küçümsemelerine neden olur. Irkçılıkta, yalnızca siyah insanlar ezilmemektedir. Birçok kişi, Güney Afrika'daki tüm beyazların ırkçı olduğunu sanır. Oysa, siyahlardan yana olan binlerce beyaz insan da, hapsedilmişti.

Komünist: Üretimde, paylaşımda eşitliğe ve sınıfsız bir topluma inanan kişi. Böyle bir toplumda, her insan yeteneklerine uygun olarak çalışır ve hak ettiğini alır. Güney Afrika'da, ırkçılığa muhalefet edenlere komünist denir ve o kişiler yasaklanırdı.

Nazizm: Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin ideolojisi. Ekonominin, ırkçı üstünlüğüne inanan hükümet eliyle kontrolu. Parti, Almanya'da 1919 yılında kuruldu ve 1933 yılında, Adolf Hitler'in yönetiminde iktidar oldu. 1939 yılında II. Dünya Savaşı başladığında, Afrikanerlerin bir kısmı, nazilerden yanaydı ve Güney Afrika'nın, savaşa girmesini istemiyorlardı. Daha sonra Nasyonal Parti'yi kurdular.

Pan Afrikanist Kongre (PAC): ANC'den ayrılan bir grubun kurduğu militan hareketi. PAC, 1960 yılından 1990'a kadar yasaklanmıştı.

Paso Yasası: İlk Paso Yasası, 1809'da uygulanmaya başlanmıştı. Siyahların, "efendi"lerinin topraklarından çıktıktan sonra kullandıkları bir pasoydu bu. 1870 ile 1980 arasında, paso yasası güçlendirilerek siyahların, beyaz bölgelerinin dışında kalmaları sağlanmak isteniyordu. On altı yaşının üstündeki tüm siyahlar, paso taşımak zorundaydı. Pasosuz yakalanırlarsa, ceza görürlerdi. 1986 Temmuz'unda bu yasa kaldırıldı.

Sabotaj: Varlığa zarar vermek için yapılan planlı eylem.

Sisulu, Walter: 1944 yılında, ANC, Gençlik Birliği kurucularındandı ve Aralık 1949'da, ANC'nin genel sekreterliğini yapmıştı.

Sobukwe, Robert: Pan Afrikanist Kongre (PAC) lideri.

Siyah: Güney Afrika'da, tüm koyu renkli insanlara verilen isim. Son yıllarda, birçok Güney Afrikalı Asyalılar da kendilerine siyah denilmesini isteyerek, dayanışmalarını anlatmaya çalıştılar. 1987'de yaklaşık yirmi dokuz milyon insanın, yirmi milyondan fazlası siyahtı.

Toplama kampı: Boer Savaşı sırasında, savaşa katılmayan insanların toplandığı kamplar. Aynı zamanda, siyasi mahkumların barındırıldığı nöbetçilerin beklediği kamplar.

Umkhonto we Sizwe: ANC'nin, Nelson Mandela tarafından, 1962'deki tutuklanma tarihine kadar yönetilen militan kanadı. 1961'de, ANC'nin yasaklanmasından sonra kurulmuştu. Umkhonto we Sizwe, "Ulusun Mızrağı" anlamına geliyordu.

Varoş: Kentin dış mahalleleri. Güney Afrika'daki, büyük kentlerin çevresinde kurulmuş ve beyazlar için çalışan "siyahlar" ile "renkliler"in oturduğu mahalleler. Bunlara "Township" deniyordu. Oralarda yaşayan insanların yaşam koşulları, kentlerde yaşayan insanların koşullarından çok ağırdı.

Yaptırım: Uluslararası yasaları bozan ülkelere, bir ülkenin ya da birkaç ülkenin uyguladığı parasal ve askeri kısıtlama. Amaç, ülkeyi cezalandırarak politikasını değiştirmesini sağlamak.

Yasaklama emri: Güney Afrika'da, hükümetin, ulusal güvenliğe zarar verecek kişi olarak değerlendirdiği kişileri, kısıtlamak için konan emir. O kişinin hareketlerini, birlikte olacağı insanları belirler. Bir örgütü de yasaklamak olasıdır.

Yerli: Kelime anlamı, "o bölgede doğan" demektir ve burada da bu anlamda kullanılmıştır. Bir dönem, Güney Afrikalı siyahlara "yerli" deniyordu. Şimdi hakaret kabul edilmektedir.

İndeks

Acil Durum 40
Afrika Ulusal Kongresi (ANC) **63**
  askeri kanat kuruluyor 42
  ayrılık 38-9
  direniş kampanyası 30-1
  Gençlik Birliği 25, 28
  Güvenlik Polisi'nin baskınları 32, 35
  hükümetle ilk resmi görüşmeler 57
  işbirliği yapmıyor 24, 28-9, 39
  komünizm 24, 29
  Komünist Partisi'yle gizli görüşmeler 42
  kuruluşu 13
  liderlerin tutuklanışı 32, 37, 40, 43
  Özgürlük Bildirisi 35-7, 39
  protesto çağrısı 29, 33, 40
  şiddet içermeme 30-1, 40-1
  şiddete dönüş 42
  yasaklanma ve yasağın kaldırılışı 40, 56
Afrikaner Ulusal Parti, Ulusal Parti'ye bak
Apartheid **63**
  ANCnin, işbirliği yapmama politikası 24, 28-9, 30-1
  etkileri 9, 11, 13,-15, 25, 26-8, 33-4, 49-50
  tarihi 6-15
  Ulusal Parti tarafından ortaya konuşu 6, 25-8
Ayrımcılık 6, 11, 13-14, 18, 22-3, 25-8, 33, **63**
  eğitimde 18, 22-3, 26, 27, 33
  işte 13-14, 27
  madencilikte 9, 11, 13
  seçimde 6, 13
  yerleşimde 11, 14, 19, 21, 23, 26
  yolculukta 23, 26

Boerler, **63**
Büyük Göç 8
Büyük Britanya ile savaş 12
Boer Savaşı 12-13, **63**
Botha, Başkan P.W. 53
Büyük Göç 8

Cape Sömürgesi
  Britanya istilası 7
  Hollandalılar yerleşiyor 6-7

"Çocuk İsyanı": 49-50, 52

Gandhi, Mahatma 31
Grup Bölgesi Yasası 25, 30, **63**
Güney Afrika Birliği 13

İnkatha hareketi 60
İnsanların Kongresi 35
  de Klerk, Başkan F.W. 56

Komünizmi Bastırma Yasası 27-8

Mandela, Evelyn (kızlık adı Mase) 22, 37-8
Mandela, Nelson Rolihlahla
  ANC Gençlik Birliği 25, 28-9
  ANC'ye katılıyor 24
  ANC liderliği 29
  avukatlığa başlıyor 29-30
  çocukluğu 15-18
  derecesini alıyor 21, 48
  doğumu 15
  eğitimi 17-19, 21, 22-3
  evliliği 22, 37-8
  hapishanede 40, 44, 47-9, 52
  hükümet liderleriyle buluşma 52-3, 57
  İhanet Mahkemesi 37, 41
  İnsanların Kongresi 35
  protesto organize ediyor 29, 30-1, 41
  sabotaj 42, 47
  serbest kalıyor 5, 56
  serbest bırakma önerisi 6, 52-3
  şiddetli direniş 42
  tutuklanıyor 32, 37, 44
  yasaklama kararı 34-5
  yeraltına iniyor 41-2, 44
Mandela, Winnie (kızlık adı Mdikizela) 37-8, 44
  saldırıyla suçlanıyor 57
  yasaklanıyor 49

Nüfus Kısıtlama Yasası 25

Özgürlük Bildirisi 35, 37, 39

Pan Afrikanist Kongre (PAC) 39, 40, 56, **63**
Paso Yasası 14, 26, 39, **63**

Robben Adası 44, 47, 50, 52

Sharpville Katliamı 39-40
Sisulu, Walter, 21-2, 24, 45, 48, 52, **63**
Sobukwe, Robert Mangaliso 39, **63**

Tambo, Oliver 29
Toprak Yasası 14

Ulusal Parti
  Acil durum ilan ediyor 40
  ANC ile görüşmeler 57
  ANC ile PAC'yi yasaklıyor 40
  ANC ile PAC yasallaşıyor 56
  apartheid yasalarını koyuyor 6, 14, 25-8, 31
  hükümete geliyor 6, 25
  Komünist Parti'yi yasaklıyor 27
  protestoya karşı 29
  Mandela'yı özgür bırakıyor 56
Umkhonto we Sizwe 42, 45, 47, **63**

Nefret edilen apartheid yasalarına karşı çıktığı için, yirmi yedi yıl hapse mahkum edilen Nelson Mandela, 1990 yılında özgür bırakıldı. Onun serbest bırakılışı, Güney Afrika'nın siyah insanları için özgürlük umuduydu.

Bu kitap, zamanımızın en ünlü ve etkileyici liderlerinden birinin yaşamını anlatıyor. Başarılı bir avukat olabilmek için eğitim sistemine karşı çıkan küçük bir çobanın öyküsü bu. Aynı zamanda, Nelson Mandela'nm vahşi polis baskısına karşı şiddet içermeden direnme çabalarını ve sonunda şiddet uygulayan bir örgüte dönüşen Afrika Ulusal Kongresi'ni yönettiği günlerin öyküsü.

1990'dan beri Güney Afrika, beyazlar ve siyahlar arasında, bağışlama, unutma ve yeniden yapılanma dönemini yaşıyor. Her şey hızla değişiyor. Apartheid yasalarının çoğu kaldırıldı. Ama ülke, evleri dağılmış yasa tanımayan eğitimsiz insanlarla dolu. Şiddet hareketleri sık sık görülüyor ve siyah gruplar arasında güç, bir türlü eşit paylaşılamıyor. Yaralar çok derin ve hem Nelson Mandela hem de öteki Güney Afrika liderleri için yol çok tehlikeli.

Bu dizideki kitaplar :

Abraham Lincoln
Albert Schweitzer
Bob Geldof
Charlie Chaplin
Dalai Lama
Eleanor Roosevelt
Florence Nightingale
Lech Walesa
Louis Pasteur
Mahatma Gandhi
Maria Montessori
Marie Curie
Martin Luther King
Mihail Gorbaçov
Nelson Mandela
Teresa Ana

ISBN 975-8030-06-X

İLKKAYNAK
KÜLTÜR VE SANAT ÜRÜNLERİ